49՝ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1640 Կ. ՊՈԼԻՍ ԶՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 25 ՀՈԿՏ. – 7 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1906 21 ՐԱՄԱԶԱՆ 1324 – 25 ԸՇԵՐԻՆԸ ԷՎՎԷԼ 1322

Journal Arménien
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
Grand' Rue de la S-Porte.
CONSTANTINOPLE

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ
ՈՐՈՒ Կ'ՈՒՂՂՈՒԻ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԹՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
38, Գլաղ Պի Ճատէի, 38
Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ եւ չեն արուիր

Մանզումէի Էֆքեար

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ
ՆԵՐՔԻՆ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افکار
ارمنیجه یومی وسیاسی غزیته در
صاحب امتیازی: اوهانس فرید
اداره‌خانه‌سی: باب عالی جاده‌سنده نومرو ۳۸

ԹԱՂԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

	Տարեկան	Վեցամսեայ
Գալոյ համար	80 ղր.	50 ղր.
Դաւառներու համար	108 »	60 »
Արտասահմանի համար	25 ֆր.	18 ֆր.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար տող 5 ղրուշ
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց համար մանաւոր պայմաններ

10 ՓԱՐԱ — ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ,, ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ — 10 ՓԱՐԱ

Առեւտրական Կեանքը

ՄԵՏԱՔՍԻ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

[Հեղինեական Առեւս. Սենեկի բերքեն]

Լիոնի մետաքսի ընկերութեան սենտիքան վերջերս հրատարակեց Ֆրանսայի և միւս բոլոր շերամաբոյծ երկիրներու 1905 տարւոյ մետաքսի արտադրութիւնը։ Ֆրանսայի մասին տեղեկութիւնները քաղուած են այդ տեղի երկրագործութեան պաշտօնական հրատարակած գրութիւններէն եւ ցուցակներէն, որոնց մէջ կը տեսնուի թէ 1905ին ֆրանսացի շերամաբոյծք 189 հազար 279 ունկիի (25 կրամ) հունտ բռնած են, նախորդ տարիէն 5–6000 ունկիի չափ աւելի։ Սակայն արտադրութեան մասին բաղդատաբար աւելի քիչ խոզակ ելած է։ 1905ին արտադրուած էր 8,009,398 քիլօ և 1904ին 7,825,485 քիլօ թարմ խոզակ։ Մէկ քիլօ հունտէն 1905ին $43/_{31}$ քիլօ, իսկ 1904ին $42/_{65}$ քիլօ խոզակ արտադրուած էր։

Անցեալ տարի խոզակներէն սովորականէն աւելի քիչ մետաքս առնուեցաւ, դեղին տեսակին $11^3/_4$ քիլօէն մէկ քիլօ, իսկ կանաչ տեսակին $12^1/_4$ քիլօէն մէկ քիլօ, ու այս հաշիւով 1905ին Ֆրանսա արտադրեց 632,000 քիլօ մետաքս, մինչ 1904ին 613,200 եւ 1895-1904ի տասնամեայ շրջանին մէջին արտադրութիւնն էր 635,300 քիլօ։

Անցեալ տարի մետաքսի գինը սուղ էր։ Տարեսկիզբը տեսակին համեմատ $2/_{75}$էն 4 ֆր.ի, նախորդէն շուրջ 50 սանտիմ աւելի։

Իտալիոյ մետաքսի արտադրութեան մասին տեղեկութիւնները առնուած են Միլանի «մետաքսի առեւտրական եւ ճարտարային ընկերութեան» հրատարակած վիճակագրական ցանկերէն։ Ասոնցմէ կը տեսնուի որ 1905ին Իտալիոյ մէջ 1,110,000 ունկիի հունտ բռնուած էր, մինչեւ այդ տարեն բռնուած սովորական քանակէն աւելի։ 1895–1904ի տասը տարուան շրջանին մէջ Իտալիա 1,001,510, իսկ 1904ին 1 միլիոն 55,000 հունտ բռնած էր։ Այդ տասնամեայ շրջանին մէջ արտադրուած էր 40,307,000 քիլօ թարմ խոզակ, 1904ին 42,743,000։ Անցեալ տարի հակառակ աւելի մեծաքանակ հունտ բռնելուն, աւելի նուազ՝ 38,957,000 քիլօ թարմ խոզակ արտադրած էր։ Նմանապէս Իտալիա, համեմատութեամբ նախորդ տարուան, 460,000 քիլօ պակաս մետաքս հանեց,— 4,440,000 քիլօ էր ամբողջ արտադրութիւնը, որ 186,000 քիլօ աւելի էր վերջինէ տասը տարիներուն մետաքսի միջին արտադրութենէն։

Սպանիոյ և Աւստրիոյ մասին տեղեկութիւնները առնուած են մասնաւոր աղբիւրներէ, որոնք ցոյց կուտան թէ Սպանիա 1905ին 1,050,000 քիլօ թարմ խոզակ արտադրած է, նախորդ տարիէն 55,000 քիլօի չափ աւելի։

1905ին սկիզբները սպանիացի շերամաբոյծները փոքր քանակով մը հունտ բռնած էին։ 1904 տարիին խոզակի գիներուն ժամանակը վախցուցած էր զանոնք։ Բայց յետոյ երբ անտանելի ցուրտ մը աւերեց բոլոր նարնջենիները, ու միւնոյն ատեն գիներին գիները ինկաւ, սպանիացի երկրագործները հարկադրուեցան շերամին ոյժ տալ։ Սպանիա 78000 քիլօ մետաքս արտադրած էր անցեալ տարի։ Աւստրիա 345,000 քիլօ մետաքս, զոր հանած էր 4,110,000 քիլօ թարմ խոզակէ։

Հետեւեալ թուանշանները ցոյց կուտան թէ նախընթաց երեք տարիներու մէջ շերամաբոյծ բոլոր երկիրները ի՞նչ քանակութեամբ մետաքս կրցած են արտադրել։—

	1903	1904	1905
Իտալիա	3526	4900	4440
Ֆրանսա	474	625	632
Աւստրիա	275	315	345
Սպանիա	86	77	78
Թուրքիա	1284	1223	1416
Պուլկարիա	136	153	190
Յունաստան	60	65	70
Կովկաս	400	360	290
Պարսկաստան	650	426	460
Չինաստան	6391	6349	6010
Ճապոն	4608	5827	4619
Հնդկաստան	245	180	280
Քիլօ հազար	18,135	20,500	18,830

Այս թուանշաններէն կը տեսնուի որ 1905ին Եւրոպայի մետաքսի արտադրութիւնը նախորդէն 7 % նուազ էր, իսկ մեր և կեդրոնական Ասիոյ արտադրութիւնը 9 % աւելի։

Ա. ԴԱԼՓԱՐԵԱՆ

×

ՄԵՏԱՔՍԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԸ

Մետաքսի հրապարակին վիճակը ամէն օր աւելի կը բարդուանայ թէ՛ Եւրոպայի եւ թէ Ամերիկայի մէջ։ Քանիցս կրկնած ենք որ սպառման պէտքերը և մետաքսեղէնի գործարաններուն վիճակն է որ կ'ուշադրեն մետաքսի հրապարակին ճակատագրին վրայ։ Արդ, յիշեալ գործարաններուն մէջ աշխատութիւններն ատոնցմէ դարձեալ եւ այս բարգաւաճ կացութեան հետեւանքով է որ ամէն տեսակ մետաքսի և խոզակի վրայ գործառնութիւն կ'ըլլայ։ Գիները կը բարձրանան շարունակ և աւելի բարձրանալու միտում ունին։ Թէ՛ ամերիկեան և թէ եւրոպական հրապարակներու կողմէ խնդրանք կայ մանաւորապէս Արեւելքի մետաքսներուն համար որ ամէն բանի կը գործածուի թէ՛ իր տեսակովը և թէ գինովը։

Ասիական խամ մետաքսին հրապարակն ալ ոգեւորեալ է։ Ամէնէն աւելի յարգի են ճապոնական տեսակները, մինչ Քանդոնի և Չինաստանի տեսակները նուազ խնդրանք ունին բաղդատաբար։

Մարսիլիոյ մէջ խոզակի խնդրանքը երթալով կ'աւելնայ։ Գիներուն վրայ $1^0/_0$ նոր բարձրացմամբ կարեւոր վաճառումներ եղան։ Սուրիոյ և Կիպրոսի դեղին առաջին տեսակներուն համար վճարուեցաւ 10.75 ֆր., Ամասիոյ ճերմակ տեսակին համար՝ 11 ֆր., Բուրսայիսի ճերմակ տեսակին համար՝ 10.25 և Թուրքստանի ճերմակ տեսակին համար՝ 10.30 ֆր., Նոյմ.—Դեկտ.ին յանձնելի։

Միլանի հրապարակին վրայ շարունակ գործ կայ եւ գիները, որոնք բռնուած են, դէպ ի բարձրացում հակամիտութիւն ցոյց կուտան։

Լոնտոնի մէջ նմանապէս հաստատուն են գիները, բայց տրամադրելի ապրանքին նուազութիւնը կ'ընդհատէ գործառնութեանց թուիչը։

Լիոնի մէջ Պրուսայի խամ մետաքսին Ա. տեսակը կ'արժէ, $13/_{15}$ տէնիա, 49 ֆր., Սուրիոյ Ա. տեսակը, $9/_{11}$, 49.50 ֆր., Պրուսայի կրկնոլոր Բ. տեսակը, $28/_{33}$, 54 ֆր., Սուրիոյ Ա. տեսակը, $19/_{21}$, 58—$58^1/_2$ ֆր.։

* *

Մետաքսի հրապարակը շահագրգռող վերջին լուրն է Իտալիոյ մէջ մետաքսի մանարանատէրներու նոր համաձայնութիւնը, որուն նպատակն է ամէնէն աւելի մետաքսի տեսակներուն գինը կանոնաւորել։ Ճարտարարուեստի այս ճիւղը ընտրուած է նախ, որովհետեւ անոր մէջ է որ չարիքը ի յայտ կուգայ սաստկօրէն։ Դրրսդի մը գոյութեան պատճառաւ մետաքսի տեսակներուն գիները $50^0/_0$էն վար իջած չէին այս վերջին տարիներս։ Ասոր վրայ պէտք է աւելցնել նաեւ որ տեսակներուն մասին արտածման տուրքին հետեւանքով, իտալացի մանարանատէրները խաղալիկ եղած են դրրսդ կազմող երեք իտալական գործարաններուն, որոնք, այս պայմաններուն մէջ, շահաւոր գործեր կ'ընեն և յարաճուն շահաբաժիններ կը վճարեն իրենց բաժնետէրերուն։ Կը կարծուի որ յիշեալ մանարանատէրները քիչ առնէն պիտի կրնան իրենց ձեռքն անցընել բոլոր մթերքը և այն ատեն պիտի կրնան կանոնաւորել խոզակի և մետաքսի հրապարակին գիները։

ՀԻՊՈԹԵՏՈՍԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ԾԽԱԽՈՏԻ ԲԵՐԲԻՆ ՎԵՐԱՑ

Աթէնքի Օսմ. հիւպատոսը Բ. Դրան հաղորդած է հետեւեալ տեղեկութիւնները Յունաստանի ծխախոտին 1905—6ի բերքին վրայ որ մինչեւ հիմա չտեսնուած առատութիւն մը ունի։ Համագումար արտադրութիւնը եղած է 9 միլիոն քիլօ, հետեւեալ չորս տեսակներով։— Թեսալիոյ և Լամիայի սարը տեսակը 5 միլիոն քիլօ, որ ամբողջովին արտածուելու սահմանուած է,— Թեսալիոյ Ծօնիարիսխա տեսակը, $^1/_2$ միլիոն քիլօ, մեծ մասամբ արտածութեան համար,— Թեսալիոյ և Լամիայի Առօպ և Ճէպէլ տեսակները, նոյնպէս $^1/_2$ միլիոն քիլօ, մեծ մասամբ արտածուելու յատկացած — Արկոսի տեսակը, $1^1/_2$ միլիոն քիլօ, գրեթէ ամբողջովին արտածութեան յատուկ։

Ամէնէն աւելի Թեսալիոյ և Լամիայի սարը տեսակն է որ արտածիչները կը հետաքրքրէ։ Եգիպտոս ամէն տարի կը գնէ $2^1/_2$ միլիոն քիլոյի չափ, մինչ բերքը այս քանակութեան չի հասներ միշտ։ Դիտելի է որ Եգիպտոս սարբին լաւագոյն տեսակները միայն կ'առնէ և սարբին տեսակները կը ղրկուին Հոլանտա, Պելժիա, Զուիցերիա, Գերմանիա և Աւստրիա։ Ցաւախ կը պատահի որ սարբին լաւ տեսակին բերքը անբաւական կ'ելլայ Եգիպտական հրապարակին պէտքերուն։

Թէև 1902էն 1905՝ 4 միլիոն քիլօ աւելցած է սարբին բերքը, բայց հաստակ այս կարեւոր յաւելումին և օրական 9—10 ղրշ. արժէլուն, կարելի չըլլար ինդրանքը գոհացնել։

Սարբին լաւ տեսակներուն դիներուն բարձրացմանը պատճառ եղած է սա պարագան որ 1906—1907ի բերքը վնասուած կը նկատուի և կը կարծուի որ անցնալ տարուան արտադրութեան մէկ երրորդին իսկ հաւասար պիտի չըլլայ։ Ասկէ կը հետեւի որ Նուազութիւն պիտի ըլլայ Եգիպտական հրապարակին վրայ, որ պիտի ուղէ իր բացը գոցել նախորդ գործերէն, որոնց մէջ սակաւն ընտիր տեսակները կը պակսին։ Անհաւանի տարր համար է որ այս տեսակները չատ կը փնտռուին և օրան մինչեւ 9—10 ղրշ. կ'արժեն։ Նոյն իսկ հաւանական է որ ասոնց օրան մինչեւ 11—12 ղրշ.ի ելնէ, եթէ, ինչպէս կը ծանուցուի, մեկնուած է Տրապզոնի և Սամսունի Օսմ. ծխախոտին բերքը, որ Յունական ծխախոտին տեսակէն է և միւնոյն գործածութիւնն ունի։

Նոր բերքը դնահատուած է հետեւեալ կերպով։—

Ծօնիարիսխա	քիլօ	150,000
Առօպ և Ճէպէլ	»	1,000,000
Ակրինիոն	»	400,000
Արկոս	»	1,000,000

Անհաւասիկ նաեւ բաղդատական ցուցակ մը, վերջին վեց տարիներու միջոցին Եգիպտոս ներածուած յունական ծխախոտներուն գիները ցոյց տուող։—

Տարի	Քիլօ	Եգիպտ. ոսկի
1900	1,195,255	71,715
1901	1,560,012	93,602
1902	2,162,522	128,246
1903	2,251,858	135,112
1904	2,896,053	173,765
1905	3,062,580	183,752

1906ի առաջին երեք ամիսները, բաղդատելով նախորդ երկու տարիներու առաջին երեք ամիսներուն հետ, հետեւեալ արդիւնքը կուտան։—

Տարի	Եգիպտ. ոսկի
1904	42,009
1905	44,693
1906	53,685

ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆՔ

ՆՈՐ ՋՐԱՆՑ

Ջրանցներու պեղումը կարեւոր դեր մը կը կատարէ վաճառականութեան զարգացման տեսակէտով։ Վաճառքներու փոխադրութիւնը ո՛րքան դիւրանայ և հեռաւորութիւնները ո՛րքան կարճնան, այնքան աւելի կը նպաստաւորուի առուտուրը։

Այս պատճառաւ կարեւոր է յիշել Թէլլոյի (Գերմանիա) ջրանցը, որուն շինութիւնը վեց տարի տեւեց և 50 միլիոն ֆր. ծախք եղաւ։ Այս ջրանցը իրարու կը կապէ Քօբէնիքն ու Բօյտամը և ունի 45 քիլոմէտր երկարութիւն։ Նոր ջրանցին նպատակն է դիւրացնել գետային նաւարկութիւնը Պերլինի չրջակայքը և աւելի ուղիղ հաղորդակցութիւն մը հաստատել Բրուսիոյ արեւելեան և արեւմտեան ջրանցներուն և գետերուն միջև։

Իր բոլոր ընթացքին մէջ, նոր ջրանցը կ'անցնի հողագործական կեդրոնէ մը։ Թէլլօ, որ իր անունը առած է ջրանցին, փոքր քաղաք մըն է 2800 բնակչով, որոնք մշակութեամբ կ'զբաղին։ Ջրանցին աշխատութիւնները 50 միլիոնի ահագին ծախք մը պատճառած են հողին նուազ տակնուվերութեան և կարեւոր հիմնարկութեանց պատճառաւ զորս հարկ եղած է ընել ջրանցին կամարելագործեալ վիճակ մը տալու համար։ Արդարև ջրանցը կ'անցնի Բրուսիոյ այն մասէն որ աւազուտ և խոնաւ է միանգամայն։

Ջրանցը ունի 22 մէտր լայնութիւն և միջին խորութիւնը ա՛նպէս հաշուուած է որ նաւարկութիւնը կարելի պիտի ըլլայ բաւական մեծ չոգենաւերու համար։ Երկու ափերուն վրայ հելեքտրաշարժ վագոններ կան, որոնք չոգենաւերուն բեռները անմիջապէս կը փոխադրեն յատկացեալ վայրերը։

ԳԱՂԹԱԲԵՐՔԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԸ

Շամար.— Մախուեցաւ 5500 պարկ աւստրիական, 400 պարկ փոյի, մէկ վագոն քառակուսի տեսակ, առաջինին կենդրինարը 87էն, երկրորդինը 80էն և երրորդին 50 քիլօնոց մնացուկը 84էն, Լ. Օսմ. 100 ղրշ.ի հաշուով։

Խահուէ.— Մախուեցաւ 800 պարկ։ Ռիոյին 100 օրան կ'արժէ 600-680, և Վէրրայինը 700-780 ղրշ.։

Բրնսա.— Մախուեցաւ 1300 պարկ Բանկուն, 150 պարկ եգիպտական և 250 պարկ րիզօն։ Բանկունին պարկը 127 ղրշ.է, եգիպտականին խագիվին 90 և Ռիզոնին Բ. տեսակին պարկը 44 ֆրանք։

Իւղ.— Մախուեցաւ 100 տակառ Միտիլլի, քիլօն 4-$4^1/_4$ ղրշ.ի, մէճիտիէ 21էն։

Օճառ.— Մախուեցաւ 600 պարկ Միտիլլիի ապրանք, քիլօն 100-105 ֆր.էն, Լ. Օսմ. 109ի հաշուով։

Պղպեղ.— Մախուեցաւ 50 պարկ, օրան 8-$8^1/_2$էն, Լ. Օսմ. 100։

Մոմ.— Մախուեցաւ 1800 մնտուկ Ֆուտնիէ, էքսդրա 11 քիլօնոց մնտուկը 61 ղրշ.էն։ Պելժիական 10 քիլօնոց մնտուկը կ'արժէ 49 ղրշ., $7^1/_2$ քիլօնոցը 38 ղրշ., 8 քիլօնոցը 40 և $3^1/_2$ քիլօնոցը $17^1/_2$ ղրշ.։

ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՊԵԼԺԻՈՑ ԱՐՏԱՔԻՆ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ. — 1906ի առաջին ինը ամիսներուն մէջ Պելժիոյ ներածման ընդհ. վաճառականութիւնը բարձրացած է $15^1/_2$ միլիոն թօնոյի. $2^1/_2$ երկիլիոն ֆր. արժէքով, մինչ 1905ի առաջին ինը ամիսներուն մէջ մէջ եղած էր 14 միլիոն թօնոյի մօտ, 2 երկիլիոն ֆր.է աւելի արժէքով։ Իսկ արտածութիւնը, միւնոյն շրջանին մէջ, եղած է 12 միլիոն թօնօ և $1^1/_2$ երկիլիոն ֆր.։ Այս թիւերէն կը հետեւի որ $1^1/_2$ միլիոն թօնոյի կամ 11.3 %ի յաւելում մը կայ, ինչպէս նաեւ 154 միլիոն ֆր.ի յաւելում մը ներածութեանց համար։ Արտածութեան տարբերութիւնն է 250 միլիոն ֆր.ի և մէկ միլիոն թօնոյի յաւելում մը։ Թէ՛ ներածութիւններէն և թէ՛ արտածութիւններէն առնուած մաքսատուրքին գումարն է 42 միլիոն ֆր., մինչ 1905ին եղած էր 41 միլիոն։

ՃԱԿՔՆԴԵՂԸ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ.— 1840էն մինչեւ 1901 ճակքնդեղի արտադրութիւնը վեցապատկուած է Ֆրանսայի մէջ, 58,000 հեքտարէն 338,000ի բարձրանալով։ Հեքտար գլուխ արտադրութեան միջինը, որ 1840ին 273 կենտինար էր, 1852ին 290 եղած էր եւ 1882ին 368։ Յետոյ 1884ին եղաւ 302, 1887ին 263 և 1892ին 241։ Ընդհանուր արտադրութիւնը 1840ին 25 միլիոն 700,000 կենտինար էր, 1852ին 32 միլիոն, 1862ին 44, 1882ին 88, 1894ին 76, 1900ին 85 և 1901ին 90 միլիոն։ Գալով արժէքին, սկսած է 29 միլիոն Ֆրանքէն և եղած է յաջորդաբար 57, 84 և 1882ին 178 միլիոն։ 1901ին եղած է 210 միլիոն։

ՍԻՄՈՆ ՉԷՕՄԼԷԳՃԵԱՆ

ՌՈՏՈՍԴՈ

Տեղագրական.— Ռոտոսդո կամ Թէքիրտաղ Մարմարայի ծովուն Եւրոպական եզերքին՝ մէկ ծովախորշին վրայ շինուած նաւահանգիստ մըն է, ունի 35000 բնակիչ։ Քաղաքը ծովուն կողմէն դիտելով նկարագեղ տեսարան մը ունի, բայց ներքին մասերը հակապատկեր մը կը կազմեն անոր արտաքին երեւոյթին հետ։ Փողոցներն ու տուները անկանոն են շինուած, բայց վերջին մէկ քանի տարիներու մէջ շինուած շէնքերը քիչ չատ ճաշակաւոր են։

Ռոտոսդոյի ազգաբնակութիւններն են՝ Թուրք, Հայ, Յոյն, Հրեայ և փոքրաթիւ Եւրոպացիներ։ Թուրքերը կը բնակին քաղաքին հիւսիս. արեւմտեան կողմը։ Հայերը հաստատուած են Ս. Թագաւոր և Ս. Խաչ Թաղերուն մէջ։ Ս. Թագաւոր Թաղը քաղաքին ամէնէն հարուստ թաղն է, իսկ Ս. Խաչ Թաղը, որ քառորդ դար մ'առաջ փայլուն վիճակ մը ունէր, կորնցուցած է այժմ իր երբեմնի դիրքը, քանի որ հարուստ ընտանիքներ հետզհետէ Ս. Թագաւոր Թաղը կը փոխադրեն իրենց բնակութիւնները՝ օր ըստ օրէ անշքութեան մատնելով սոյն Թաղը։ Յոյները կը բնակին Ս. Թագաւոր և Ս. Խաչ Թաղերու մէջ։ Հրէից Թաղը կը գտնուի ծովեզերքին մօտ, զատիթափի մը վրայ շինուած՝ իսկապէս լաբիւրինթոսի մը երեւոյթն ունի։ Կարելի չէ առանց զարմանքի և երկիւղի պտոյտ մը ընել սոյն Թաղին մէջ, տունները հին ու մին են և փչելու տրամադիր։ Եւրոպացիք ալ կը բնակին Ս. Թագաւոր Թաղին մէջ։

Թուրքերը ունին երեք մզկիթ, որոնց մէջ նշանաւոր է Փաշա ճամի ըս-

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. երես)

ՄԱՆԶՈՒՄԷԻ ԹԻՐԹՕՆԸ)(33)(

ՀԵՏԱՔՐՔՐԱՇԱՐԹ ՏԵՍԱՐԱՆՆԵՐ

ՄԵՂՐԱԼՈՒՍՆԻ ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

Ը.

ՆՈՐ ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Լիւսիէն ամուսնոյն յանկարծական իրարանցումն ու չփոթութիւնը տեսնելով,

—Ինչ ունիս, Սառա, գոչեց։

Դեռատի կինը միշտ ծխնելոյզին եւ ոտին ծածկուելի ջանալով.

—Չիս ետիդ պահէ, Լիւսիէն, գոչեց ցած ձայնով։ Ասոնք այն երկու աղջիկներն են զորս իմ միջնորդութեամբս թակարդի մէջ ձգեց Լուկ և հոս բերաւ։ Թող չի տեսնեն զիս։ Քաջութիւնը չունիմ երես առ երես գալու անոնց հետ։

Դքսուհիին այս իրարանցումներուն մէջ Մոնան ու Լիամոքին ետ դառնալով երբ զայն տեսան, երկուքը մէկտեղ անբացատրելի հրճուանքով մը,

—Ի՞նչ բաղդաւորութիւն գոչեցին։ Ի՞նչ երջանկութիւն։

Սառա քարացած մնացած էր։ Ինք կը կարծէր որ մեծ չարիք մը գործած է անոնց հանդէպ, մինչդեռ հիմա այս սիրասուն հրեշտակները՝ իրենց ամենամտերիմ մէկ բարեկամը տեսածի չափ հրճուանք կ'զգային իր ներկայութենէն։ Այս պարագան քաջալերութիւն ներշնչեց իրեն, և իր բնական ուշիմութեամբը՝ պարագային յարմար դէմք մը առաւ։

Մոնա և Լիամոքի երկու ոստումով հասան դքսուհիին քով, որուն՝ իւրաքանչիւրը մէյմէկ ձեռքէն բռնած։

—Երախտապարտ ենք ձեզ, Տիկին դքսուհի, յաւէտ երախտապարտ, գոչեցին։ Գիտենք թէ ի՞նչ մեծ բարիք ըրիք մեզ։

Երկու ամուսիններ այս անակնկալին չկրնալով խելք հասցնել, նշանակալից կերպով իրարու երես նայեցան։

Սառա խոր հառաչ մը քաշելով.

—Գիտէ՞ք ուրեմն, մտլտաց։

—Ո՛հ գիտենք, ամէն բան գիտենք։ գիտենք նաեւ որ մեր ծնողաց հաճութեամբը այս շաբաթուան բերիք մեզ։

—Իրա՞ւ կ'ըսէք, յարեց դքսուհին։

—Ձեր ծնողաց հաճութեամբը եկաք այնպէս չէ՞։

Խեղճ կինը, որ գիտէր թէ ի՞նչ դժոխային դարձուածքներով այս շաբաթուան մէջ ձգուած էին երկու դեղանի աղջիկները,

—Արդեօք Լուկ ի՞նչ դայլի աւեւարաններ կարդացած է այս միամիտ աղջիկներուն դլխուն, ըսաւ մտովի։ Բայց այնչափ խելացի չէ եղեր այս Լուկը, գոնէ ինծի իմացնելու էր թէ ի՞նչ ծրագիր բռնած է այս երկու աղջիկներուն մասին, որպէս զի ես ալ անոր համեմատ ուղղութեան մը հետեւէի։ Արդ հիմա ի՞նչ պիտի պատասխանեմ.

Սիրուն Ճարոնուհին առաջ տանելով իր շնորհակալութիւնները,

—Մանաւորաբար շնորհակալ ենք սա բանին համար որ յարեց, հաճութիւնը ունեցած էիք մինչեւ Քիռու-Զէու ուղեկցել մեզ։

Ճարոնուհիին արտասանած այս պարբերութիւնը ցնցեց երկու ամուսինները մէկէն։

Ըսել է մինչեւ Քէռու-Զէու պիտի ճամբորդէին դեռ։

Սառա դեմ դեղին կորեցաւ, ու մահատիպ մրմունջով մը,

—Մինչեւ Քէռու-Զէո՞ւ, մտլտաց... Ըսել է Չինաստան պիտի երթանք։

—Անշուշտ, պատասխանեց Ճարոնուհին։ Մինչեւ Չին պիտի երթանք։ Քիռու-Զէու կը գտնուի Շանթունկի Փոխարքայութեան մէջ, և Գերմաններուն կողմէ վարձուած է։ Հոն պիտի երթանք ընդունուելու համար Տուարհանի կողմէ, որ կապոյտ ժապաւէնին տէրն է։

Սառա գերմարդկային ճիգեր ըրաւ զարմացման արտայայտութիւն մը զսպելու համար։ Խեղճ աղջիկները ի՞նչ սոսկալի դաւադրութեան մը զոհուած էին որ մինչեւ Քիռու-Զէու կը տարուէին Տուարհանի ներկայացուելու, մինչդեռ նոյն ինքն Տուարհան չոգենաւին մէջ կը գտնուէր արդէն։

Սառա ասոնց ամէնուն վայրկենաբար անդրադարձաւ, և սակայն նկատելով որ պզտիկ անդգուշութիւն մը կրնար վիճացնել թէ՛ զիրենք և թէ երկու աղջիկները, բռնութեամբ պահեց պաղարիւնը և անտարբեր չեղաւ մը։

—Ի՞նչ պիտի ըլլայ երբ Տուարհանի ներկայանաք ըսաւ.

Լիամոքի սիրուն ժպիտով մը.

—Մեր երկուքին մէկը, կամ դիս և կամ Օր. Մոնան պիտի ընտրէ ըսաւ։

—Ի՞նչ բանի համար պիտի ըլլայ այդ ընտրութիւնը, հարցուց դքսուհին։

—Ո՛հ, կը հարցնէ՞ք, կրկնեց Ճարոնուհին։ Մեզմէ ո՞րն որ ընտրէ Տուարհան պիտի ամուսնանայ անոր հետ։

—Իրա՞ւ կ'ըսէք։

—Բացարձակապէս իրաւ։

(Շարունակելի)

ԱՐՏԱՔԻՆ

ՔԼԷՄԱՆՍՈՅԻ ԿԱՌԱՎԱՐԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ.—Բ. օր Քլէմանսօ-Բիքառ նախարարութիւնը պիտի ներկայանար Խորհրդարանին երկու ժողովներուն։ Նախարարութեան կազմութենէն ի վեր չաթթ մը անցաւ, զոր կառավարութիւնը գործածեց իր ծրագրին խմբագրութեան համար, որ իրաւ հիմ պիտի ծառայէ նոր նախարարութեան գործառնութեանց։ Բ. Մ. Քլէմանսօ Ներսէս. Ժողովին բեմէն պիտի կարդար այդ ծրագիրը։

Ծրագիրը քանի մը օր առաջ արդէն յայտնի էր իր ընդհանուր գիծերուն մէջ։ Քլէմանսոյի գործելու կերպը ընաւ գաղտնի չէ, օր առաջ կը գիտցուէր արդէն թէ Քլէմանսօ ինչ գործ պիտի տայ իր կառավարութեան։ Նախ կուգայ Բաժանման Օրէնքին գործադրութիւնը, որ նոր կառավարութեան իբրեւ գլխաւոր գործը պիտի ըլլայ։ Դեկտ. 11ին Եկեղեցին ըստ օրինի պիտի քննուի ա՛յն կապակցութենէն զոր մինչեւ հիմա Պետութեան հետ ունէր Բռնաքորտային չնորհիւ։ Եկեղեցին իր գործելուն ազատութիւնը կ'ունենայ, բայց Պետութիւնն ալ կ'ազատուի Եկեղեցիին հանդէպ ունեցած իր պարտականութիւններէն։ Նոյն օրէնքին համեմատ Եկեղեցիին կալուածները կը վիճակին բուն անոնց օրինաւոր տէրերուն, Պետութեան, նահանգային իշխանութեանց, գիւղախումբերու վարչութեանց, որոնք իրենց լաւ տեսած կերպով կրնան անտեսել զանոնք, քանի որ Վատիկան արգելք եղաւ Ֆրանսայի կաթոլիկներուն օրէնքին նախատեսած եղանակով կրօնական ժողովներուն կազմութեանը, և ասով մեծամեծ խոչընդոտներու հանդիպեցուց կաթոլիկ պաշտամունքը և անոր գործադրութիւնը։ Այդ կրօնական ժողովները — եթէ կազմուէին — իրե՛նք պիտի ստանձնէին եկեղեցիները և եկեղեցիներուն կալուածները։ Բայց Պապական Ժողովին վճիռին համեմատ հիմա գրեթէ բնաւ կազմուած չեն այդ կրօնական ժողովները, որոնց կիներ ալ կրնան մասնակցիլ։

Արդ, եկեղեցիները ինչ պիտի ըլլան այս պարագային։ Կառավարութիւնը այս հարցումին պատասխան է։ Եկեղեցիին կալուածները նահանգային իշխանութեանց և գիւղախումբերու վարչութեանց պիտի չյանձնէ, կաթոլիկ պաշտամունքը ըստ առաջնոյն պիտի գործադրուի, իբրեւ ընդհանուր իրաւունք, զոր կը վայելէ իւրաքանչիւր ֆրանսայի քաղաքացի։ Արդէն Բաժանման Օրէնքին հիմը նկատուած է թէ խղճի և կրօնքի ազատութիւն որ հոգեւորուած է ամէնուն։ Այս կերպով Եկեղեցիները կաթոլիկներուն քթին առջեւ պիտի չդրուին։ Կրօնքի ազատ գործադրութեան առջեւ բաց պիտի մնան։ Կրօնային ժողովներ կազմուած չլլալուն հետեւանքով անտէր մնացած եկեղեցապատկան կալուածները պիտի գրաւուին, և եկեղեցիներուն պահպանութեան պիտի յանկացուին անանցնիկ առաջ գալիք հասոյթները։ Կառավարութիւնը հոգը անգամ չըներ կրօնային ժողովներ կազմուած չլլալուն համար, որովհետեւ ինք Օրէնքին մէջ այդպիսի յոդուած մը ա՛ն պատճառաւ դրաւ որպէս զի կաթոլիկ եկեղեցիին կառավարութիւնը ձեւ մը ստանայ Ֆրանսայի մէջ, քանի որ Վատիկանի հետ Պետութիւնը այլ եւս կապակցութիւն չունի։ Կառավարութիւնը ուզեց որ եկեղեցիները և եկեղեցապատկան կալուածները կաթոլիկներուն մնան։ Հիմա եկեղեցիները պիտի չգոցէ, բայց կալուածները ինք պիտի մասնարարէ։ Վատիկանը կրօնային ժողովները ստեղծելով Օրէնքին դէմ մեծ խոչընդոտ մը յարուցած չըլլար, քանի որ կառավարութիւնը առանձնաշնորհում մը տուած եղաւ եկեղեցիին, որ չի փութար օգտուիլ անկէց։ Բահանան ասկէց վերջն ալ ինչպէս ասկէց առաջ բեմ պիտի ելնէ և պիտի կրնայ քարոզել, հաւատացեալները իրենց եկեղեցիները բաց պիտի գտնեն, որովհետեւ եթէ կառավարութիւնը եկեղեցիները գոցելով կաթոլիկ պաշտամունքին ազատ գործադրութիւնը արգիլէր, Բաժանման Օրէնքին առաջին յոդուածին դէմ գործած կ'ըլլար, որ խղճի ու կրօնքի ազատութիւն կը տրամադրէ։

Բայց իրաւագիտական տեսակէտով խնդրոյն մէջ մեծ տարբերութիւն մը կայ։ Եկեղեցին հաւատացեալներուն կրօնական պէտքերուն գոհացման միայն կը յանձնուի, 1881ի կրօնքի ազատութեանեւ գումարման օրէնքին ընդհանուր սկզբունքը միայն ըլլալով իրաւագիտական խարիսխը, մինչդեռ կրօնային ժողովներուն կազմութենէն վերջ կաթոլիկ կրօնքը ինքնայատուկ օրինական խարիսխ մը պիտի ունենայ իրեն համար, ինչ որ 1881ի օրէնքին ընդհանուր սկզբունքին հակառակ է։ Կրօնային ժողովները ըստ այսմ տէր պիտի ըլլան եկեղեցիներուն և 400 միլիոն ֆր. արժող եկեղեցապատկան կալուածներուն։ Ասիկա, ինչպէս ըսինք, տարբերութիւն մը առաջ կը բերէ ընդհանուր օրէնքին մէջ։ Առ այժմ մինչեւ կրօնային ժողովներուն կազմութիւնը եւմական նախարարը պիտի մատակարարէ գրաւուելիք եկեղեցապատկան կալուածները։

Կառավարական յայտարարութիւնը այս բոլոր կէտերը պիտի պարզէր մանրամասնօրէն, բացատրելով թէ բաժանման Օրէնքը բնաւ հալածանքի միջոց մը չէ, այլ խղճի ազատութեան միջոց մը։

Կառավարական յայտարարութեան երկրորդ կարեւոր կէտը ծերութեան միջոցին հոգացուելու օրէնքին գործադրութեան կը պատկանի, խիստ բազմածախս օրէնք մը։ Տուրքերու ընդհանուր բարեկարգութեան ծրագրէն կախում ունի այս ծրագրին գործադրութիւնը, մանաւանդ եկամուտի տուրքին հաստատութենէն, որմէ գոյացած հասոյթներուն մէկ մասը պիտի յատկացուի վերոյիշեալ ծրագրին գործադրութեան։ Այս կարեւոր բարեկարգութիւնը առաջնակարգ տեղ մը կը բռնէ կառավարական յայտարարութեան մէջ։ Ֆրանսական Ռանթը, որ մինչեւ հիմայ տուրքէ ազատ ըլլալուս առանձնաշնորհում մը ունէր, տուրքի պիտի ենթարկուի։ Այս լուրին վրայ սակարանին մէջ բաւական կարեւոր անկում մը ունեցաւ ֆրանսական ռանթը։

Նշանակալից բարեկարգութիւն մըն է նաև պատերազմական նախարար զօրավար Բիքառի կողմէ առաջարկուածը, ա՛յն է զինուորական ատեաններուն բարձումը։ Այս բարեկարգութիւնը երկու հիմերու վրայ հաստատուած է.—Նախ՝ զինուորական ատեանները պիտի ջնջուին, երկրորդ՝ նոր կազմակերպութիւն մը պիտի հաստատուի ֆրանսական բանակին մէջ կարգապահութիւնը պահպանելու համար։ Կարգապահական ծանր յանցանքներու կամ գայթակղութիւններու համար յատուկ կարգապահական դատարաններ պիտի կազմուին, բայց հարցաքննութիւնները քաղաքային դատաւորին կողմէ պիտի ըլլան, և նախագահը պիտի ըլլայ քաղաքային վերաքննիչ ատեանէն անդամ մը, որուն մօտ իբրեւ դատաւոր պիտի նստին չորս զինուորականներ։ Զինուորներուն կողմէ գործուած հասարակ օրէնքի դէմ յանցանքները խաղաղութեան ժամանակ քաղաքային պատժական դատարաններու առջեւ պիտի նայուին, ինչպէս նաեւ զինուորական պատժական օրէնքին մէջ նախատեսուած ոճիրները, ինչպէս դասալքութիւն, պաշտօնի կիրառութեան միջոցին գողնում, հնազանդութեան տրթիւ վարանում, գողութիւն, աւարառութիւն և բարոյականի դէմ խիստ զանցառութիւններ։

Խաղաղութեան ժամանակ մահուապատիժը բոլորովին պիտի բարձուի։ Պատժական գնահատումներն ալ մեծապէս պիտի նուազին։ այսպէս, տաժանակիր աշխատութեան բարձրագոյն վճիռը հինգ տարուան պիտի ըլլայ (փոխանակ տասը տարուան)։ Այս և զինուորական պատժական օրինագրքին զանազան փոփոխութիւնները կառավարութեան ծրագրին մէջ կարեւոր տեղ մը բռնած են։ Ծրագրին մէջ տրամադրութիւններ կան նաև հանրային պաշտօնեաներուն և պաշտօնակալներուն իրաւունքներուն վրայ։

Ծրագրին մէջ մեծ տեղ մը կը բռնէ նաև երկաթուղիները պետական ընելու գործողութիւնը։ Կառավարութիւնը նաև իր հակակշռին տակ պիտի առնէ մասնաւոր ընկերութեան ձեռքը գտնուած ամէնէն մեծ երկաթուղին, Արեւմտեանը, որուն մենաշնորհի թուականը թէ 1956ին կը լրանայ, բայց մենաշնորհին մէջ նախատեսուած է երկաթուղիին պետականացումը ինչ ինչ պայմաններով։ Կառավարութիւնը այս իրաւունքը պիտի գործադրէ, ընկերը դնելով միւս երկաթուղիներուն ալ պետականացումին։

Այսպէս Քլէմանսոյի Դանլիթը իր պաշտօնավարութեան առաջին օրը իսկ օրակարգին մէջ կը դնէ ա՛յն զանազան խնդիրները՝ որոնք մինչեւ հիմա կուսակցութեան մը ծրագիրն էին միայն։ Կառավարութիւնը առ այժմ ընդդիմադիրներու ստուար թիւ մը չունի, իր ընդդիմադիրները կը գտնուին միայն Կեդրոնի (Կաթոլիկ) և Աջակողմի (Պապանողական) մէջ, որոնք արդէն յայտնապէս կամ լռելեայն թշնամի են ֆրանսական արդի վարչութեան ձեւին։

Գալով արտաքին քաղաքականութեան, ծրագիրը կը յայտարարէ թէ Դանլիթը խնամով պիտի պահպանէ Ռուսիոյ հետ զինակցութիւնը, և ա՛յն թանկագին բարեկամութիւնները զոր Ֆրանսա կապած է Ֆրանսա ասկէց վերջն ալ ինչպէս ասկէց առաջ պիտի հետեւի անկեղծութեան քաղաքականութեան տէրութեանց հետ իր յարաբերութիւններուն մէջ, որով կարողացաւ աշխարհի մէջ բռնել առաջին դիրքերէն մին։

Ի՞ՆՉ Կ'ԸՍԷ ՊՈՒԻԱՆ ԲԱԺԱՆՄԱՆ ՕՐԻՆԲԻՆ ՎՐԱՑ.—Մաթենի մէկ խմբագրին հետեւեալը յայտարարեց կրօնից նախարար Մ. Ռուիան, Բաժանման օրէնքին խնդրոյն վրայ.—

Դեկտ. 11ին շատ պարզ բան մը պիտի պատահի։ Իրեն նպաստաւոր օրէնքը մտրժող կաթոլիկ եկեղեցին հասարակաց իրաւունքին կարգը պիտի մտնէ, որովհետեւ Բաժանման Օրէնքին առաջին յօդուածը կը յայտարարէ թէ Ֆրանսական Հանրապետութիւնը կ'երաշխաւորէ բոլոր պաշտամունքներու ազատ կիրարկութիւնը, և կաթոլիկ պաշտամունքն ալ միւսներուն նման հաւասարապէս պիտի գործադրուի։ Պետութիւնը այս իրաւունքը պիտի չզլանայ անոր և բարեպաշտական շէնքերը (եկեղեցիները) ըստ առաջնոյն անոր տրամադրութեան տակ պիտի դնէ։ Քահանաները եկեղեցիներուն մէջ իրենց պատարագը պիտի կարդան, և պիտի կրնան քարոզել սովորականին պէս։ Բայց եկեղեցիները միայն անոնց պիտի տրուին, մինչդեռ եթէ կրօնային ժողովներ ալ կազմած ըլլային, իրենց կալուածներուն ալ պիտի կրնային տէր ըլլալ։ Պետութեան մասնաւոր մէկ շնորհն է որ եկեղեցիները գտնէ իրենց կը տրուին, բայց անոնց շէնքերուն բուն տէրն ալ Պետութիւնն է։ Լուսոի և Սաքռէ-Բէօռի եկեղեցիները Ֆրանսայի միւս 2000 եկեղեցիներուն նման Պետութեան սեփականութիւնը պիտի ըլլան։ Բաժանման Օրէնքը Կաթոլիկ Եկեղեցիին նպաստաւոր էր, բայց եկեղեցին աղքատութիւնը հարստութենէն, տկարութիւնը զօրութենէն, կախակայութիւնը հաստատուն նեցուկէն նախամեծար համարեցաւ, և մեր մէկ սխալմունքը ա՛յն եղաւ թէ հակառակը ենթադրած էինք։

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԵՒ ԱՆԳԼԻԱ.—Թրխամեակին մէջ ազգային-ազատական կուսակցութեան վարիչ երեսփոխան Պաւէրման՝ Սաարպրուքի մէջ, ինչպէս հեռագիրը համառօտիւ ծանոյց իր ընտրողներուն առջեւ բանախօսութիւն մը ըրաւ։ Գերմանիոյ արտաքին աշխարհակալութեան վրայ։ Հէռ. Պէպէրման ի մէջ այլոց ըսաւ.—

«Վերջին տարիներուն Գերմանիոյ համար իրերուն դարձուածքը գոհունակութեամբ չենք կրնար արձանագրել, այլ մեզի համար մեծ մտահոգութիւններու իրաւ առիթ կրնանք ներկայացնել։ Մեր ամբողջ քաղաքական համաչխարհիկ զարգացման անկիւնի կէտը Անգլիան է (Զայներ.— Շատ ճիշտակ կ'ըսէք)։ Անգլիոյ թագաւորը լռիկ մնիկ իր գործը կը տեսնէ։ Իր նպաստակը բնականաբար Անգլիոյ մեծութիւնն է, բայց անոր հասնելու համար իր միջոցն ալ Գերմանիոյ կղզիացումն է (հաւանութեան ճեռներ), և այս նպատակին հետամուտ է երկաթեայ կամքով։ Անգլիոյ քաղաքականութիւնը յանկարծականութեան, անակնկալներու քաղաքականութիւն չէ, ո՛չ այսօրուան կը նայի ոչ վաղուան, այլ քայլ առ քայլ կը յառաջանայ։ Անգլիոյ ամէնէն մօտ կէտին վրայ գերման կառավարութիւնը նոր նաւատորմիղ մը կը պատրաստէ։ Իսկ՞ գերման պետական մարդ մը հասկցնէր թէ այսպիսի բաներ ո՛րքան ֆնասակար են Գերմանիոյ ապագայ շահերուն»։

ՃԱԲՈՆԱԿԱՆ ՆՈՐ ԶՐԱՀԱՒՈՐ.—Ճաբոնցիք որոշեցին նոր զրահաւոր մը կառուցանել անգլիական Տրեատնոթէն ալ 3000 թոն աւելի մեծ։ 21,000 թոնս պիտի ըլլայ տարողութիւնը, քսան հանգոյց արագութեամբ, աւելի մեծ քան վերջերս ծով իջուցուած Սացուման, որ 19,000 թոնս տարողութիւն ունի։ Միւնոյն ատեն Ճաբոնցիք չինելու վրայ են 18,650 թոնսոց նոր զրահապատ յածանա մը, որ 25 հանգոյց արագութիւն պիտի ունենայ։

ՓՈԹՈՐԻԿԸ ԵՒՐՈՊԱՑԻ ՄԷՋ.— Հարաւային հովը կը շարունակէ իր աւերումները Ֆրանսայի Միջերկրականի ծովեզերքներուն վրայ։ Նիս, Քան, Սէն-Ռոֆայէլ, Պոլէօ, Մոնթէ-Քարլօ ծովուն գործած աւերներով լեցուն են, պարտէզներ, ամարանոցներ ջուրով ողողուած են, մինչեւ իսկ քաղաքներուն ներքին մասերը, ձկնորանաւեր, շոգենաւեր, զրօսանաւեր, ամէն տեսակ մակոյկներ կործանած կը մնան նաւահանգիստներուն մէջ։ Այս թաթառը, որ մասնաւոր ուժգնութեամբ Ռիվէրան զարկաւ, մասն է ընդհանուր մթնոլորտական խառնակութեան մը, որ ընդարձակ ասպարէզի մը վրայ կը տարածուի, այն է՝ ամբողջ Կեդրոնական և Հարաւային Ֆրանսան և Հիւսիսային Իտալիան։ Ալիքները իրենց սովորական սահմանէն 50-60 ոտնաչափ հեռու զարկած և աւերած են Նիսի ամարանոցներուն պատերը։

Վենետիկի լիճերը ողողեցին քաղաքին բոլոր մասերը, հարաւային արեւելեան հովին սաստկութենէն։ Մարկոսի հրապարակը նետուեցաւ մակոյկները։

Ապագիայի թուականին կէսը քչուեցաւ ալիքներէն։ Նաբոլիի և ուրիշ ծովային նաւահանգիստներ անհելի քամիին կատաղութեան մեծամեծ կոտրուածներ առած են։ Վեսուվ բարեբախտաբար հանդարտ է։

ՔԱՂՑԿԵՂԻ ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ.—Ֆրանսայի մէջ քաղցկեղի բուժման մասնաւոր Հաստատութեան մը յաջողութիւնը ապահովելու համար, և որուն համար Տր. Հանրի Ռօշիյտ 100,000 ֆր. նուիրեց արդէն, Բարիզի մէջ վիճակահանութիւն մը պիտի կազմակերպուի։ Հանգանակութիւն մը բացուած է և 147,000 ֆր. հաւաքուած է արդէն։ Մասնախումբը կը կազմեն Տր. Բուտրէ, Բասթէօռեան հաստատութեան Տնօրէն Տր. Ռու, Ֆրանսայի Ակադեմիայէն Տր. Ռուշառ, բժշկական ժողովին նախագահ Տր. Տրպօվ և ուրիշ գիտնականներ բժիշկներ։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՆԱՒԱՏՈՐՄԻՂԸ.—Մովային նախարար Թօմսոն հրամանագիր մը ստորագրեց որով անմիջապէս պիտի սկսի վեց թորփիլանաւերու շինութիւնը։ Նոր մարտանաւերը, որոնք մասնաւոր նաւարաններու կողմէ պիտի շինուին, վերջին տիպարէ թորփիլանաւերէն աւելի մեծ պիտի ըլլան, 400 թոնս, հինգերէն 70 թոնս աւելի։ Իւրաքանչիւրին համար շինութեան ծախքն է 80,000 սթերլին։

ՄԵԵՌԵԼՈՅ ՊԱՇՏԱՄՈՒՆԲԸ.—Բարիզի ոստիկանութեան Վերատեսչութիւնը հրատարակեց Ամենայն Սրբոց Տօնին օրը գերեզմանատունները այցելողներուն ցանկերը, որոնք ցոյց կուտան անգամ մը ևս թէ ո՛չ մէկ ազգ մեռելոց պաշտամունքը ա՛ն քան հաւատարմութեամբ կը կատարէ ոչ քան Ֆրանսացիք, նոյն իսկ Զինուորներէն աւելի։ Հակառակ ցուրտ օդին, սաստիկ անձրեւին և մշուշին, 325,000 հոգի Բարիզի գերեզմանատունները ուխտի գացին իրենց ննջեցեալներուն։ Ասոնցմէ 45,000ը Բէռ-Լաշէզի գերեզմանատունը։

ՄԵԾ ՄԱՐԴԱՍԷՐ ՄՐ. ՃՕՐՃ ՀԷՐՐԻՆԿ ՄԱՀՈՒ.— ԶԱՐՄԱՆԱԼԻ ԱՍՊԱՐԷԶ ՄՐ.— Ուրբաթ կէս օրէ վերջ մեռաւ անգլիացի հանրածանօթ մարդասէր Մր. Ճորճ Հէրրինկ, որ իր ագարակը գացած էր որսորդութեան, Լիւիթնի մօտ։ Կիրակի հիւանդացաւ, և բժիշկները քննութենէ վերջ տեսան որ հիւանդութեան պատճառն էր կուրաղին (աբէնտիսիթ)։ Գործողութիւն մը անհրաժեշտ էր, զոր Դր. որ կատարեց Մր. Լօքուտա, Լոնտոնցի մասնագէտը՝ աջակցութեամբ Տր. Հիւիթի։ Գործողութիւնը յաջող գնաց, եւ հիւանդին վիճակը գոհացուցիչ կը նկատուէր մինչեւ ուրբաթ առաւօտ, երբ գէշցաւ և վախճանը յանկարծ եկաւ արդի դեղարուեստին։ Մր. Ճորճ Հէրրինկի անհետացումով Լոնտոնի մարդասիրական հաստատութիւնները, եւ մասնաւորի անոր հիւանդանոցները, անձնանուէր, յարատեւող և առատաձեռն բարերար մը կը կորսնցնեն։

Մր. Հէրրինկի պատանեկան կեանքին պարագաները այնքան ծանօթ չեն։ Իր տարիքն ալ անստոյգ է, բայց գինքը լաւ ճանչցող բարեկամները կը կարծեն թէ 70ի մօտ ըլլալու է։ Հանրային կեանքի մէջ իր մուտքը սկսաւ երբ իբրեւ վկայ ներկայանալով ոճրագործ Բամբրի յանցապարտութիւնը աներկրայելի ըրաւ։ Այդ նշանաւոր դատավարութեան տեղեկագիրը կը պատմէ թէ ամէնէն կտրեւոր և լուրջ վկայութիւնը տուաւ բարձրաստակ նիւար երիտասարդ մը, որ նիւթապէս օգնեց ամբաստանեալին յանցապարտութեան երեւան գալուն։ Այդ նիւար երիտասարդը ապագայ մարդասէր Ճորճ Հէրրինկն էր։ Դատավարութիւնը տեղի ունեցաւ ասկէց ճիշդ 51 տարի առաջ, և վկան այդ միջոցին առնուազն քսան տարեկան ըլլալու էր։

Մր. Հէրրինկ կեանքի ասպարէզը սկսաւ իբրեւ յանձնակատար—գործակալ ձիամրցումի գործառնութեանց մէջ։ Իբրեւ միջնորդ կը գործէր այս առթիւ այն ժամանակի նշանաւոր ձիապէր Սըր Ճօզէֆ Հոլիի մօտ։ Այդ հին օրերուն իսկ չտեսնուեցաւ ուղղամիտ, ճարտար, աշխոյժ, հեռատես, ընդհանրապէս յաջող, բայց միշտ պատուաւոր մարդու մը համբաւը,—մարդու մը՝ որուն կարելի է անսահման վստահութիւն ընել։ Ժամանակ մը ընկեր եղաւ Պառոն Հիրշի, և պահ մը իրրեւ անոր գլխաւոր միջնորդը բարեգործական նուիրատուութեանց։

Շատ տարիներ առաջ Մր. Հէրրինկ ձիամրցումի ձեռնարկութեանց հետ իր կապակցութիւնը խզեց, բայց միշտ հետաքրքրութիւն մը պահեց այդ մասին։ Այդ ասպարէզին մէջ Մր. Հէրրինկ մեծաքանակ գումարներ դրեց։ Թուանշաններու իր ծանօթութիւնը և հաշուելու զարմանալի կարողութիւնը զինքը յարմար կ'ընէին յաղթանակ տանելու կեանքի ուրիշ շրջանակներու մէջ ալ։ Ամէնէն աւելի 1868ին էր որ կարեւոր գործառնութիւններ կատարեց այդ ասպարէզին մէջ։

Մր. Հէրրինկ Լոնտոնի սեղանաւորական միջնաքաղաքին մէջ հաստատուեցաւ հովանաւորութեամբ Մր. Պիչօֆիյսմի, որ ա՛ն քան բարձր հաստատում կազմած էր անոր սեղանատունը։ Իր հարստութիւնը, որ հանակակ իր մեծ առատաձեռնութիւններուն, 2 միլիոն անգլ. ոսկիէն աւելի կը գնահատուի, գլխաւորաբար շինեց Պիչօֆիյսմի և Սըր Է. Քասէլի հետ իր գործառնութեանց հետեւանքով, որոնց մէջ տարիներով մէկ երրորդին չանակից էր։ Այս երեք ուշիմ գործակիցները միայն ժամանակին գուշակեցին 1890ի Արժանթինեան չահագործութեանց անյաջողութիւնները և վնասները, և բնաւ բան մը չկորսնցուցին, մինչ սեղանաւորական միջնաքաղաքին բոլոր միւս ջղերը առաւել կամ նուազ վնասներ կրեցին։ Ի վերջոյ Մր. Հէրրինկ մեծ ուշադրութիւն ընծայեց ելեկտրական լուսաւորութեան և թրամուէյ։ Ժամանակ մը մեծ բաժնետէր էր Ինգմիր-Այսքն երկաթուղիին ընկերութեան։ Բայց վերջին տարիներուն իր գլխաւոր զբաղումը եղաւ միայն հաստատուն թուղթերու վրայ գործառնութիւններով զբաղիլ։ Սակայն խնդիրը ա՛ն է թէ ի՞նչ առեւտրական գործի ալ որ միջնամուխ եղաւ, իր պարկեշտութիւնը ամէն տարակոյսէ վեր մնաց։

Մր. Հէրրինկի մարդասիրութիւնը դրութիւն էր և սկզբունքի վրայ։ Բնաւ իր մասին պարծենցող մարդ չէր, բայց խղճմտօրէն համոզում կը յայտնէր միայն թէ մեծահարուստ մարդ մը պէտք չէ իր հարստութիւնը առնէ նստի մինչեւ որ մահը զրկէ զինքը զայն հակակշռելու գիտակցութենէն, այլ ընդհանրապէս պէտք է գործածէ զայն մարդասիրութեան նպատակներու։ քանի որ դեռ կ'ապրի, և կրնայ հսկել անոր գործածութեան եղանակին վրայ, և ապագային համար դասեր ալ կրնայ սովրիլ։ Հիւանդանոցներու բարեկամ էր, որովհետեւ ինք փորձով գիտէր թէ հիւանդանոցները ի՛նչ բարիք կ'ընեն ժողովուրդին։ Դիտէր թէ անոնք աղքատներուն կը հայթայթեն բժշկական և վիրաբուժական ճարտար խնամք, և նո՛յն հոգածութիւնը և խնամքը, զոր կրնան վայելել մինչեւ իսկ իշխանական տուներու անդամները։ Երբ Կալլէսի իշխանը (հիմա Լոնտոնի Լ. Թագաւոր) 1871ին ժանտատենդի իր ծանր հիւանդութենէն ապաքինեցաւ, հանդուցեալ Մր. Հէրրինկ սկսաւ իր բարեգործութեանց, յիշելով հիւանդները։ Հասարակութեան կողմէ ի նպաստ հիւանդանոցներու հաւաքուած մէն մի սթերլինին վրայ հինգ չիլին կ'աւելցնէր, բայց պայմանաւ որ տարեկան իր նուէրի բաժինը 25,000 սթերլինէն աւելի չըլլայ։ Հիւանդանոցի կիրակնօրեայ նպաստի Մնաուկին հաստատութեան 30րդ տարեդարձին, 1908ին, ամբողջ հանգանակութեան գումարը 60,700 սթերլինի յանգած էր, որուն 15,000 անգլ. ոսկին Մր. Հէրրինկ տուած էր, և այսպէս չարունակեց յետոյ։ Անցեալ Մարտին ծանուցուեցաւ թէ ընդհանուր հիւանդանոցներուն իր տուած նուէրները 80,000 անգլ. ոսկին կ'անցնէին։

Մէկ տարի առաջ Մր. Հէրրինկ «Փրկութեան Բանակ» կոչուած կրօնական յարանուանութեան 100,000 անգլ. ոսկի փոխ տուաւ անոր ներքին գաղթականութեան ծրագրին ի նպաստ, որուն նպատակն էր այդ գումարը գործածել անգործ ազքատները գաւառները տեղաւորել, և այդ փոխ արուած գումարը տարուէ տարի 4,000ական ոսկի բաժիններով պիտի յատկացուէր էնուարտ է. անունով հիւանդանոցին։

ՔՐՈՆԵԻԿ

Ս. ՊՕՂՈՍԻ ԲՈՂՈՔԸ Հ. ՀԱՅՈՒՆԻԻ ԴԷՄ

Առաքելական Եկեղեցւոյ կուսակրօն պաշտօնէութեան նախանձախնդիր Հ. Վ. Վրդ. Հայունի՝ Բիւզանդիոն լրագրոյ 3077 և 3079 թիւերուն մէջ «Եկեղեցականաց ամուսնութիւնը» խորագրին տակ կրկին յօդուածներով ամբաստանութիւն ըրած է Տէր Յիսուս Քրիստոսի համար՝ թէ իր Առաքեալները ստիպած է որ կիներնին, ընտանիքնին թողուն ու այնպէս հետեւին իրեն։ Առաքեալներուն համար ալ ամբաստանութիւն ըրած է թէ անոնք ամէնքն ալ առ հասարակ կնաթող եղած՝ ընտանիքնին ուրացած են։ վասն զի Քրիստոս ըսած է անոնց։ «Եթէ ոք գայ առ իս, և ոչ ատեայ զհայր իւր և զմայր, և զկին և զորդիս և զեղբարս և զքոյր, Նաև զանձն ևս իւր, ո՛չ կարէ իմ աշակերտ լինել» (Ղկ. ԺԴ. 26)։— Վերապ. Հ. Հայունի՝ Քրիստոսի այս խօսքը կնաթողութեան պատուէրի մը պէս յառաջ բերած ատեն՝ չերևիր որ նկատողութեան առած ըլլայ թէ որո՛ց հասցէին ուղղուած է այն։ ինքը պարզապէս Քրիստոսի Առաքելոց և պաշտօնէից ուղղուածի պէս յառաջ կը բերէ, բայց Քրիստոս այդ խօսքին սկիզբը «Եթէ ՈՔ», այսինքն՝ ԱՄԷՆ ՈՔ ըսած ըլլալով յայտնապէս ցոյց տուած է թէ բոլոր իրեն հետեւողներուն՝ բոլոր Քրիստոնեայ ըլլալ ուզողներուն ուղղած է իր խօսքը, և ոչ առանձինն մէկ քանիներուն, հետեւաբար՝ եթէ Վերապ. Վարդապետին իմացած մտքով առնենք այդ, պէտք է իմանանք թէ Քրիստոս Աստուածային արարչութեան բուն նպատակին հակառակ՝ կը հրամայէր որ բոլոր Քրիստոնեայ ըլլալ ուզող մարդիկ անկին, անզաւակ ըլլան, տիեզերք անմարդանայ. երբ գիտենք թէ նա՝ կին արձակելը, և Հրէից մէջ օրինաց կարգն անցած ապահարզանը ինքնց՝ «Ի սկզբանէ ոչ եղև այնպէս» ըսելով, և պատգամ որոտաց թէ «Զոր Աստուած զուգեաց մարդ մի՝ մեկնեսցէ» (Մրկ. Ժ. 2–10), ինչպէս կ'ըլլայ որ ինքը իր դրած աս օրէնքին հակառակ ստիպէ իր Առաքեալները որ կնաթող ըլլան, կամ բոլոր Քրիստոնէից պատուիրէ՝ որ կնատեաց ըլլան։ Օ՛հ, չա՛տ և չա՛տ պանծալել էր այդ։ Բայց Վերապ. Հ. Հայունի կը պատասխանէ՝ թէ բուն իրողութիւնը՝ իրաց արդիւնքը մէջտեղ կեցած է, ահա Պետրոս Առաքելապետը (.՞) ինքն կ'ըսէ՝ թէ իրենք ամէնքն ալ կին, ընտանիք, եւն. թողուցին, անոնց հետ ունեցած ամէն կապերնին խզեցին, կտրեցին. «Ահաւասիկ մեք թողաք զամենայն և եկաք զկնի քո. արդ զինչ լինիցի մեզ»։ Մենք ասոր ըսելիք չունինք, միայն իւր Առաքելակիցը՝ Սուրբն Պօղոս անոր այս խօսքը Վերապ. Վարդապետին առած իմաստով յառաջ բերուելուն դէմ կը բողոքէ և կ'ըսէ թէ՝ Առաքեալները իրենց ընտանիքներնին ուրացած, լքած չէին. անոնք առ հասարակ քոյրեր, կիներ ունէին հետերնին՝ մինչեւ վերջը, և անոնցմէ զատուած չէին Աստուածային օրինաց դէմ գործելով, քաղաքէ քաղաք քարոզութեան պտրտած ատենին անգամ անոնք հետերնին կը պտրտցնէին խնամելով. ահա իր խօսքը. «Միթէ ո՞չ ունիցիմք իշխանութիւն զքոյր կանայս շրջեցուցանել ընդ մեզ, որպէս եւ այլ Առաքեալքն, եւ եղբարքն Տեառն, եւ Կեփաս» (Ա. Կորնթ. Թ. 5). Կեփաս ինքնին՝ այսինքն Պետրոս՝ որու համար կ'ըսեն թէ Առաքելապետական Եկեղեցւոյ նախապապը եղած է, ան ալ քոյր, կին կը պտտցնէր եղեր իր հետը, և ոչ թէ քոյր, կին կը վռնտէ եղեր իր տունէն։ Ուրեմն Քրիստոսի «Եթէ ոք գայ առիս, և ոչ ատեայ զհայր իւր, եւն.» խօսքին մէջ ատել բառը առաջին առումով՝ հայրը, կինը, եւն., իրապէս չսիրել, հեռացնել, մերժել, վռնտել չի նշանակեր. ապա թէ ոչ՝ ինչ պիտի նշանակէր նոյն խօսքին լրացուցիչ մասը, «Որ ոչ ատեայ. . նաեւ զանձն եւս իւր» խօսքը. Հ. Հայունի իւրանցասիրութեամբ թող կնաթողութիւն իմանայ ատոր առաջին մասով, բայց վերջին մասով՝ «զանձն եւս ատեր» ըսելո՞վ ինչ պիտի իմանայ։ Մենք այդ խօսքը բոլորովին այլապէս մանաւանդ թէ հակառակ իմաստով պարզաբանուած կը տեսնենք Մատթէի Աւետարանին մէջ։ «Որ սիրէ զհայր կամ զմայր առաւել քան զիս, ոչ է ինձ արժանի, և որ սիրէ զուստր կամ զդուստր առաւել քան զիս, չէ ինձ արժանի, և որ ո՛չ առնու զիաչ իւր և գայ զկնի իմ, ո՛չ է ինձ արժանի» (Մատթ. Ժ. 37–38), որ ըսել կ'ըլլայ թէ մեր անձին և մեր ընտանեաց վրայ ունեցած սէրերնիս՝ Աստուծոյ վրայ ունեցած սէրերնուս աւելի ըլլալու չէ. Աստուծոյ սէրը այնպէս տիրապետելու է մեր սրտին, որ առ սէր Եւայի կամ ո՛ և է արարածի՝ արգիլեալ ծառին հպիլ չփորձելուն՝ Աստուածասիրութեան դէմ մեղանչելով. բայց առ սէր Աստուծոյ՝ պատրաստ գտնուինք ամէն զրկանաց տանելու։ Ուրեմն՝ եթէ հաճելի թուի Վերապատ. Հ. Հայունիի՝ Ղուկաս Աւետարանին (Գլ. ԺԴ. 26) մէջ յառաջ բերուած խօսքն ալ պէտք է իմանալ՝ չէ թէ թողուլ զկանայս՝ այլ Պօղոսի ըսածին պէս «Որ ունիցին զկանայս՝ որպէս թէ ո՛չ ունիցին» (Ա. Կորնթ. Է. 29)։ Ահա աս էր բոլոր ըսելիքնիս։

Իսկ կուսակրօն քահանայութեան համար ըսելիք չունի Հայոց Առաքելական Եկեղեցին, զի ինքն իսկ կը պաշտէ. միայն Առաքելապետական Եկեղեցիին դէմ մեղադիր կ'ըլլայ՝ որ ամուսնաւոր քահանայութիւնն արգիլած է իր մէջ. մինչդեռ Առաքելական դարէն սկսեալ Տիեզերական ընդհանուր եկեղեցւոյ ամէն մասերուն մէջ կը պաշտուէր, անտի և այսր կը պաշտուի Հայ և Յոյն Եկեղեցեաց մէջ։ Բայց ասոնց բազդատութիւնը՝ թէ ո՛րը աւելի օգտիւ կը պաշտօնավարէ Եկեղեցւոյ մէջ, կուսակրօնութի՞ւնը միայն առանձին, թէ խառն պաշտօնէութիւնը, լրագրաց անձուկ էջերը

քեպիսկոպոս Սուքիասեանի։ Ներկայ էին չորս եպիսկոպոսներ, երկու վարդապետներ և վեց քահանաներ։ Ժողովը զբաղեցաւ հետևեալ խնդիրներով։

1. Տիարպէքիրի առաջնորդ Տ. Եղեկիէլ Ծ. վրդ. տեղեկագրած էր թէ թեմական այցելութեան ելած էր, Արզընի, Չերմուկ, Ընքուշ, Մատէն և Բալու և տեղական պահանջմանց համաձայն կարգադրութիւններ ըրած է թեմ. Խորհուրդներ կազմելով, եկեղեցիները բարեկարգելով, վարժարաններու ուսուցիչներ կարգելով և Ընքուշի վանքը վերանորոգելով։ Ժողովը որոշեց իր մասնաւոր գոհունակութիւնը յայտնել։

2. Տրապիզոնի առաջն. տեղապահ Տ. Գնել Ծ. վրդ. Գալէմքեարեան գիր մը ղրկած էր, առաջնորդարանի վերաբերեալ։ Ժողովը որոշեց Խառն ժողովոյ նկատումանը յանձնել։

3. Երզնկայի առաջն. տեղապահ Տ. Իմմանուէլ վրդ. Գալեան զարմանք յայտնելով այն լուրին վրայ թէ բողոքականաց ժողովարանին մէջ քարոզած է, ստոյգ տեղեկութիւն կուտար թէ՝ եղածը պարզ փոխադարձ այցելութիւն մըն է Մարնցմի և Մր. Ֆավրի, ժողովարանին մէկ սենեակին մէջ, ժողովը հարկ տեսաւ լրագրաց հաղորդել։ (Արդէն այս մասին հարկ եղածը գրած էինք նախապէս)։

4. Սիլիսթրէի Տ. Սարգիս քհ. Ղարիպեան կը գրէր Պատրիարքարան թէ Պուլկարիոյ մէջ՝ Հայ եկեղեցւոյ դաւակներուն Իրիգորեան անունը կը տըրուէր պաշտօնապէս, որուն վրայ ազգ. Պատրիարքարանը հրամայած էր յիշեալ քահանային պէտք եղած դիտողութիւնը ընել ուր որ անկ է։ Տ. Սարգիս քհ. կ'առաջարկէր այս առթիւ որոշել Գրիգորեանի տեղ, Հայ եկեղեցին յատկանշող անուն մը, որպէս զի գործածուի Պուլկարիոյ թաղապետութեանց պաշտօնական տոմարներուն մէջ։ Միւս կողմէ կառաջարկէր դարձեալ թէ Պոլսոյ Էկզարքութեան դիմումի, որպէս զի իր կողմէն ալ ըստ այմ չրջաբերական գրութիւններով ծանուցանէ այդ ճշդրիտ անունը։ Տ. Սարգիս քհ. ասկէ զատ կը խնդրէր որ դիմում ըլլուի Պոլսոյ Էկզարքութեան որպէսզի չրջաբերականաւ յանձնարարէ Պուլկարդաստանեան առջեւ հայերուն հայերուն լեզուով և հայ քահանաներու միջոցաւ երդում ընել տալ։ Նոյն նամակին մէջ Տ. Սարգիս քհ. կը յայտնէր թէ անտէր մնացած է Թրնովայի եկեղեցին, իսկ աւերակ Ռազկրատի և Բրօվատի հայ եկեղեցիները։ Ժողովը որոշեց Առաջին. խնդրել Էքզարքէն որ չրջաբերականով մը արգիլէ Իրիգորեան բառին գործածութիւնը և գործածել տայ Առաքելական հայ եկեղեցին։ Եկրորդ՝ Երդումը հայերէն լեզուով ընել տալ հայերուն և երբ արգիլքի հանդիպին տեղեկութիւն տալ։ Երրորդ՝ Թրնովայի եկեղեցին Սոֆիայի, Ռազկրատինը՝ Ռուսճուքի և Բրօվատինը՝ Վառնայի Թաղ. Խորհուրդներուն և քահանաներուն հոգածութեան յանձնել։

5. Վերջերս Եւդոկիայէն Իզմիր գացող Տ. Եղիշէ քհ. Փափազեան պաշտօն մը կը խնդրէր։ Ժողովը նկատելով որ առանց կեդրոնի հաւանութեան տեղափոխուած է, որոշեց գրել իրեն թէ կրնայ պաշտօնավարել միայն այն եկեղեցիին մէջ որուն վրայ ձեռնադրուած է։

6. Բաղէշի առաջն. փոխանորդ Տ. Բարսեղ քհ. Սարգիսեան թափուր վանքերու համար մէկ մէկ վարդապետ փոխ վանահայրեր կարգելու խնդրանքը կ'ընէր։ Ժողովը որոշեց գրել Բաղէշի առաջնորդ և այժմ Պոլիս գըտնուող Տ. Եղնիկ Ծ. վրդ.ի բանակցիլ Աղթամարայ Կաթ. տեղապահին եւ Լիմ-կուռցի վանահայրին յարմար վարդապետներ ճարել։

7. Պուքրէշի առաջնորդ Տ. Յարութիւն Ա. քհ. Անդրէասեան տեղեկագրելով թէ Բթեշթի Տ. Կարապետ քհ. Թիլպէկտեանը իր պաշտօնէն ձեռնթափ եղած է, ուրիշ քահանայ մը ղրկելու առաջարկ կ'ընէր։ Ժողովը նկատելով որ Ռումանիոյ մէկ քանի քաղաքներու եկեղեցիները քհ. չունին հարկ դատեց յանձնարարել Պուքրէշի առաջնորդին, այդ քաղաքներուն համար մէկ մէկ քահանայացու ընտրել եւ տեղեկագրել։

8. Նալլուխանի (Դաղստան) առաջնորդ. փոխանորդ Տ. Դաւուտ քհ. Տ. Դաւուտեան կը յայտնէր թէ Աժտէրեան Դարեգին՝ երբեմն վրդ., իբրեւ աշխարհական խոստովանելով Ս. Հաղորդութիւն առնել կ'ուզէ։ Ժողովը որոշեց պատասխանել թէ կրնայ Ս. Հաղորդութիւն տալ։

9. Տ. Կորիւն վրդ. Եսայեան յեսս կոչման գիր մը ուղղած ըլլալով, ժողովը տարաժամ գտաւ։

10. Պիլէճիկի առաջնորդ Տ. Թաթուլ Ծ. վրդ. որդեսպան կնոջ մը ամուսնական խնդրին քննութեան տեղեկագիրը ղրկած էր, հրահանգ խնդրելով։ Ժողովը արժան դատեց պատասխանել թէ մինչեւ որ ձեռնտաս դատարանէ վճիռ չարձակուի, վերջնական որոշում չկրնար տրուիլ։

11. Խարբերդի քաղաքամէջի Ս. Յակոբայ եկեղեցիին աւագ խորանին համար Ս. Աստուածածնի պատկեր մը գծուած եւ ներկայացուած էր ժողովին, որ անթերի գտնելով վաւերացուց զայն։

12. Դարձեալ Տիվրիկի Բարդամ գիւղի եկեղեցիին համար խաչելութեան պատկեր մը գծուած եւ ներկայացուած էր ժողովին, որ հայ եկեղեցւոյ կանոնաց հաամաձայն գտնելով, վաւերացուց եւ որոշեց արտօնել օծումը։

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ վարժարանի նորընտիր Տեսուչ Գրիգոր էֆ. Զաքարեանի իր նոր պաշտօնատեղին մեկնումը ծանուցած էինք արդէն։ Նոյն վարժարանի Խնամակալութիւնը՝ Զաքարեան էֆ.ի ընտրութիւնով իսպառ չնեցած է երեք տեսուչներու դրութիւնը, և նիւթական փոխարինութիւն մը ընծայելու համար երեք նախորդ տեսուչներուն, իւրաքանչիւրին հարիւրական ոսկիի մէկ մէկ պարգեւ յատկացուցած է, որոշելով որ ակէց վերջ բոլորովին հրաժարին իբրեւ Տեսուչ կամ Սան՝ Սանասարեան վարժարանին մէջ իրենց ունեցած բացառիկ դիրքէն, և ուրիշ ուսուցիչներու նման՝ միմիայն իրենց յատկացուելիք դասաւանդութեանց ժամերուն ներկայ ըլլան վարժարանին մէջ։

ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ Օիմարանոցի բաժնին համար կարգուելիք օգնական բժիշկին ընտրութիւնը որոշուած է մրցումով կատարել։ Սակայն մեզ կը հաւատան թէ այս մրցումը առերեւոյթ բան մը պիտի ըլլայ քանի որ քննիչները Հիւանդանոցի բժիշկներէն Օգքթ. Շերպէթճեան, Զարդարեան և Պողոսեան էֆ.ները նշանակուած են։ Բնական է որ անկողմնակալ ընտրութիւն մը չպիտի ըլլայ այս, մինչեւ որ բոլորովին Հիւանդանոցէ անկախ բժիշկներու չյանձնուի ընտրելիներուն քննութիւնը։

ՏԻՎՐԻԿԻ Բալանկա գիւղին Ս. Աստուածածնի եկեղեցիին համար խոհարարապետ Մկրտիչ աղա Ախիկեան ութը մանոց ջան մը, 5 չապկի և 5 անդունայ օձիք, վեց զոյգ աչառնակ, մէկ Սկիրի ծածկոց, մէկ Աւետարանի բռնիչ, մէկ նոր ժամագիրք, մէկ տօնացոյց և մէկ Սաղմոս փառակազմ Նուիրած է։ իսկ նուէրներ ըրած են նաև Մանուկ աղա Առաքելեան 70 տրամոց տրծաթեայ գեղեցիկ խաչ մը, Խաչատուր աղա Ռուշիկեան մէկ ձեռք պատարագի զգեստ, Սինման գիւղացի Յակոբ աղա մէկ Աւետարան 1189 թուականին տպուած։

ԵԴԻՊՏՈՍԻ Առաջնորդ Տ. Մկրտիչ Ծ. վրդ. Աղաւնունիի հօր Պետրոս աղա Կուճուկեանի մահուան քառասունքին առթիւ, Պարտիզակի Ս. Յակոբ եկեղեցիին մէջ կիրակի օր Հոկտ. 22ին հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուած է։ Այս առթիւ Տ. Մկրտիչ վրդ. նուէրներ ղրկած է եկեղեցիին, աղքատներուն, քահանաներուն և դպիր պաշտօնեաներուն։ Աղաւնունի վրդ. այս առիթով նպաստի բաժին մը եւս հանած է իր ծննդավայրի Ազգ. վարժարանին։

ՀԱՑ-ՀՌՈՎՄԷԱԿԱՆԱՑ Պատրիարքարանի Բաղ. Ժողովը որ մէկ քանի ամիսէ ի վեր իր նիստերը դադրեցուցած էր, ուրբաթ օր Պատրիարքարանի մէջ նիստ գումարեց կ. Պատրիարք Տ. Սապպաղեան Սրբազանին նախագահութեամբ։ Ներկայ էին Պողոս Գերպ. Գալֆրիկեան, Հ. Եղիա Ծ. Վ. Քիւճեան, Տեարք՝ Յովհաննէս Քարտեաշեան, Վիչէն Գասապեան, Մկրտիչ Էնքսէրճեան, Մինրան Երապեան, Գրիգոր Անանասեան, Յովհան Փիլիպոսեան, Միչէլ Մըսրլը, Անտոն Քէօսէեան, Վիչէն Հէքիմեան։ Ժողովը իր այս նստին մէջ որոշեց հրաւիրել Երեւելեաց Ժողովը, որպէս զի ըստ օրինի ընտրութիւնը կատարէ Վարչական Ժողովին։ Հրաւիրագրերը որոշուեցաւ ղրկել առաջիկայ չաթթ։ Ժողովը ասկէ զատ մասնախուզմամբ մը կարգեց նաև քննելու Ս. Յակոբայ Անկիլանոցին կալուածներուն հաշիւը, և ճշդելու համար թէ ո՞րկէ գոյացած է երեք հարիւր լիրայի բացը։

—Մարաշի Հայ-Հռովմէականաց եպիսկոպոսութեան համար ընտրուած էին Տ. Մանուէլ վրդ. Պոյաճեան և Տ. Իգնատիոս վրդ. Թէրզեան. ասոնց երկուքին ալ հրաժարելուն պատճառաւ այժմ ըստ օրինի ընտրելի ներկայացած են առաւելագոյն քուէ ստացողներէն Տ. Յովսէփ վրդ. Թաթլեան և Տ. Լեւոն Ծ. Վրդ. Քէչէճեան։

—Այս կիրակի Տ. Կոմիտաս քահանայի մահուան 199րդ տարեդարձին առթիւ Կ. Պարտիրաք Տ. Սապպաղեան Սրբազան հանդիսաւոր Պատարագ պիտի մատուցանէ, որուն ներկայ պիտի ըլլան նաև մայրաքաղաքս գտնուող բոլոր եպիսկոպոսները։ Պատարագէն ետք հանդիսաւոր թափորով Պալըգլի գերեզմանատունը պիտի երթայ Պատարագիչ Սրբազանը ու Հոգեհանգստեան արարողութիւն պիտի կատարէ հանգուցեալին գերեզմանին վրայ։

ԲԵՐԱՑԻ վարժարաններուն անօրէն և պատմութեան ու աշխարհագրութեան ծանօթ ուսուցիչ Գրիգոր էֆ. Մարգարեան, հրապարակ հանած է բնական և քաղաքական աշխարհագրութեան մը Բ.րդ տպագրութիւնը տարբերական դասընթացքի Ա. և Բ. տարիներուն համար։ Մարգարեան էֆ. իր այս նոր երկով այնչափ մատչելի ըրած է աշխարհագրութիւնը, որ ամենէն գուլ տղան անգամ քիչ մը վարժութեամբ կրնայ սովրիլ այս ամենակարեւոր ուսման մանրամասնութիւնները։ Բացի անհրաժեշտ քարտէսներէն, իւրաքանչիւր էջ զարդարուած է հրահանգիչ ու այլազան պատկերներով ու հաչիւով պատրաստուած հարցումներով ու հրահանգներով որոնք տղուն համար հաճելի զբօսանք մը կը դարձնեն աշխարհագրութեան դասը։

Մարգարեան էֆ. բնական մասը լիուլի ուսացանելէ ետք, չատ բնական եղանակով մը կսկսի ուսուցանել քաղաքական մասը, ծանօթէն անծանօթին անցնելով։ Օտար բաներ չեն տղուն համար այլ և այլ մասերը որ իրեն չատ ծանօթ մայրաքաղաքներէն, քաղաքներէն, գեղերէն ու նոյն իսկ թաղերէն անցնելով յայտնորդաբար կ'ընդլայնէ ծանօթութեան հորիզոնը։

Օսմ. պետութեան վրայ ընդհանուր տեղեկութիւններ կան խիստ չահեկան ու անհրաժեշտ, որոնք աստիճան մը եւս կը բարձրացնեն գրքին արժէքը։

Չերմապէս կը յանձնարարենք թէ դպրոցներու և թէ ամէն հասակի տղայոց համար այս անհրաժեշտ դասագիրքը որուն գինն է 3 գահեկան միայն։

ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ.— Թադէոս էֆ. Գարագուշի ընդ Օր. Նազելի Ստեփանեանի ամուսնութեան առթիւ փոխան ծաղկեփունջի հետեւեալ նուիրատուութիւններն եղած են հիւանդանոցիս։ Տէր և Տիկին Երեւում էֆ. Փափազեան 108 ղրշ. Տէր և Տիկին Կարապետ էֆ. Յովսէփեան 108 ղրշ.

ՐԷՍՄԻ

ԹԷՎՖԻՔԱԹ

Վազիֆէի մէմուրիյէթինի հիւսնի իյֆատէ մէսաիի մախսուսէսի միւշահէտօլան Ճանիկ սանմազը միւթեարրեֆ մուավինի իղղէթլու Սէրվէթ էֆ.յէ թէրքիֆէն Միւթէմայիզ բիւթպէսի թէվճիհ պույրուլմուշ տբր։

ՆԸՇԱՆ

Եավէրանը հազրէթը Շէհրիյարիտէն խատէմի Խասսան Շահանէ միրիվասը սատատէլու Անմէտ փաշայա իքնճի բիւթպէսէն Օսմանի նըշանը ալիսի ինսան պույրուլմուշ տբր։

ՆԵՐՔԻՆ

ԱՍՏԻՃԱՆ.—Իւլայի երկրորդ աստիճան տրուեցաւ առանձնաշնորհեալ նստանդաց դիւանին քարտուղարներէն Բրիֆաթ պէյի։ Միւթէմանիի աստիճան՝ Բ. Դրան արձանագրութեանց դիւանին քարտուղարներէն Գուտրէթ պէյի և եպարքոսական թղթակցութեանց դիւանին քարտուղարներէն Ֆէրիտ պէյի։ Սանիէի աստիճան՝ վաճառական Գարագաշեան Օսման Բիւշրի և Ալի Մաճիտ պէյերու։ Սալիսի աստիճան՝ Ատանայի անտառներու քննիչ Օսման Նուրի էֆ.ի։

ՊԱՇՏՕՆ.— Ընդհանուր վիճակագրութեանց Տնօրէնի երկրորդ օգնականութեանց դիւանին առաջին միւմէյիզ Ապտիւլվահիտ պէյ։

ՊԱՏՈՒԱՆՆԱՆ.—Առաջին կարգի Օսմանիէ պատուանշան տրուեցաւ եպարքոսական մէթիուպէսին Ասաֆ պէյի։ Առաջին Մէճիտիէ Անտիոքի Յունաց նորընտիր Պատրիարք Տ. Դրիդորիոսի։ Երկրորդ Օսմանիէ՝ բժշկական վարժարանին ուսուցիչներէն գընդապետ տոքթ. Եուսուֆ Բամի պէյի։

*** Լիդաթի ոսկի չքաղդամ արբուեցաւ Պրուսայի նահանգին կրթական տնօրէն Ազմի պէյի։

ԿԱՑՍ. ՇՆՈՐՀ.—Վեհ. Սուլթանը իմանալով որ կայս. հրացանակիրներէն մըրլիվա Թահիր փաշա հիւանդ է, բարեհաճեցաւ միւսահիպ Սէլիմ աղան ղրկել անոր ապաքնը, Պէշիքթաշ, և որպիսութիւնը հարցնել տալ։

ԻՖԹԱՐ.—Զինուորական բարձրագոյն վարժարանին հրամանատարները, սպաները, ուսուցիչները և ուսանողները, կայս. Պալատին մօտ պատրաստուած տեղը իֆթար ըրին և արժանացան դրամական պարգեւներու։ Ամէնքն ալ «Բատիշահըմ չօք եաշա» գոչեցին։ Ներկայ էին նաև Թնդանօթարանի ու զինուորական վարժարաններու վերատեսուչ Զէքի փաշա և զինուորական ուրիշ բարձրատիճան պաշտօնատարներ։

ԱՒՍՏՐԻԱԿԱՆ ՆՈՐ ԴԵՍՊԱՆԸ.— Պոլսոյ Աւստրիական նոր դեսպան Բալլավիչինի մարքիզը, խորհրդական Մ. Օթթոյի և Ա. Թարգման Մ. Քօլօսայի հետ, երեկ իր առաջին այցելութիւնը տուաւ Բ. Դուռ և Արտաքին գործոց Նախարարին ներկայացուց իր յանձնարարագրերուն պատճէնը։ Այս այցելութենէն ետք դեսպանը մինչեւ Վերին Վոսիոր պտոյտ մը կատարեց և այցելեց Եէնի-քէօյի ամառնային դեսպանատունը։

*** Բալլավիչինի մարքիզը իր յանձնարարագիրները Վեհ. Սուլթանին մատուցանելէ ետք, արձակուրդով Վիեննա պիտի մեկնի։

*** Մարքիզը որ Պուքրէշի դեսպան էր, չաբաթ օր ներկայացաւ Ռումանիոյ Կարլ թագաւորին և մատոյց իր կոչման գիրերը։ Թագաւորը այս առթիւ դեսպանին նուիրեց ռումանական Աստղ պատուանշանին մեծ խաչը։

ՊԵՏԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ մէկ որոշման համաձայն որ վաւերացած է կայս. Իրատէով, Երուսաղէմի մէջ, Արրաճանաւ դրան դուրսի և ներսի կողմը գտնուած հեղեղատները պիտի լեցուին։ Ասոնց վրայ չէնքեր պիտի կառուցուին, որոնց հասոյթին կէսը պիտի պատկանի տեղական թաղապետութեան։

ԵՐԿԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՊԱՆՔԱՆ հետեւեալը կը ծանուցանէ.— Վիճակահանութեան քաշուելու թուականէն մինչեւ 6 ամիս ո՛ր պարգեւները որ չգանուին, Գաղթականներու Ցանձնատողովին պիտի պատկանին։ Այսպէս Մայիս 1էն, կատարուած թիւռաժին արժէքը պիտի դադրի ներկայ ամսոյ 31ին, որմէ ետք երբ Ա. Թիւռաժի չանող թիւերը ներկայացուին, չպիտի վճարուին։ Հետեւաբար ունեցողները պէտք է այժմէն դիմեն։

ԱՆՏԱՌՆԵՐԸ.— Պետական Խորհուրդին Ելմտական ճիւղին մէջ, խորհրդակցութիւններ կատարուեցան օսմ. երկիրներու անտառներէն ամէն տեսակ ատաղձ արտադրելու և հարստութեան այդ աղբիւրէն ամէն կերպով օգտուելու համար։ Խորհրդակցութեանց ներկայ գտնուեցան նաեւ անտառներու, հանքերու և երկրագործական նախարարութիւնէն մասնագէտ պաշտօնեաներ, որոնց կարծիքները առնուեցան։ Խորհրդակցութիւնները հինգշաբթի օրը պիտի շարունակուին։

ՕՍՄ. ԾԽԱՅՈՑՆԵՐԸ.— Բժշկական վարժարանը որոշեց օսմ. ծխախոտներէն նմոյշներ բերել տալով քննել թէ ո՞ր տեսակը աղէկ է և «նիքոթին»ը քի՞չ է թէ չատ։ Այդ մասին ընդարձակ տեղեկագիր մը պիտի պատրաստուի։

ՍՊԱՆԻԱԿԱՆ դեսպան Քամբօսակրատս մարքիզին տղան Ֆիրոս մարքիզ որ վերջերս Սպանիոյ մէջ ամուսնացաւ, իր կնոջ հետ Պոլիս եկաւ մեղրալուսինը անցընելու համար։

ԴՐԱՄԱՏԷՐ Մ. Զարիֆի Բարիզ մեկնեցաւ։

Կ'ՈՒԶԷՔ աքեւէն ու անձրեւէն չաւրուող, տոկուն, ածան ու ընտիր ՀՈՎԱՆՈՑՆԵՐ գնել, մի՛ խոտորիք, անմիջապէս դիմեցէք Դալաթիա, Դարբաքէօյ—Բերայի թրամուէյին վերջին սթասիոնը աղբիւրին մօտ, Պետրոս էֆ. Պողոսեանի, որ պիտի գտնայնէ ամէնէն նրբաճաշակներն ու դժուարահաճներն իսկ։ Ցիշեալ վաճառատան մէջ խիստ դիւրամատչելի գնով կը նորոգուին նաեւ հին հովանոցները՝ նորերէն չզանազանելու աստիճան նրբութեամբ։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԵՂԾ ԲՐԷՏԻ ՖՕՆՍԻԷՆԵՐԸ.—Ազգքանդրիոյ աւստրիական հիւպատոսարանը արձակեց Բիավից անուն անձը որ Անկլօիժիրսիէն պանքային Բրէտի-Ֆոնսիէի 40 կեղծ արժեթուղթեր յանձնելով ընթացիկ հաշիւ մը կ'ուզէր։ Բիավիցի միչտ կը պնդէր որ Զուրի Ընկերութեան մէկ իտալացի պաշտօնեան էր իրեն այդ թուղթերը յանձնողը առանց վկայի, տանիլ Պանքան ձգելու համար, և թէ ինք անգէտ էր անոնց կեղծ ըլլալուն։ Միւս կողմէ Զուրի ընկերութեան պաշտօնեան բացարձակապէս մերժեց թէ արժեթուղթեր տուած ըլլայ Բիավիցի, և այսպէս արձակուեցաւ իտալական հիւպատոսարանին կողմէ անգիտութեան վճիռ մը ստանալով։ Բիավիցի արձակուիլն ալ Թրիէսթէի ընդհ. դատախազին կողմէ եկած հրահանգի մը վրայ էր, որուն ղրկուած էին գործին պաշտօնագրերը հիւպատոսարանին կողմէ։ Այսպէս խնդիրը չէ կարգադրուած և եգիպտական ոստիկանութիւնը կը շարունակէ իր խուզարկութիւնները, երեւան հանելու համար կեղծ արժեթուղթերուն եկած տեղը և հեղինակները։

ԽՐՈՒՄ.— Հելլենական Ալեքսանդրոս Միխալիոս շոգենաւը, որ Սուլինայէն կուգար արմրիք բեռնած, Կէլիպոլրի մօտ Էսկի Ցէնէր անուն տեղը վատնգաւոր կերպով խրեցաւ։ Նաւաձիգներ ղրկուեցան զայն ազատելու։

ՈՃԻՐ.— Դում Դարեի մէջ, առջի օր, ձկնորս Եորկի ու բանջարավաճառ Տիմիթրի կռուի բռնուեցան առնելիքի խնդրի մը համար։ Այս վերջինը ածելիով մը իր հակառակորդը երեսէն վիրաւորեց։

*** Դալաթիոյ Անատոլը օթէլին տակի սրճարանին մէջ, առջի գիշերը, ձէմիլ անուն մարդ մը նոյն խանութին սպասաւորը՝ Բանաեոթը գլխէն բաւական ծանր կերպով վիրաւորեց։

ԿԵՂԾԱՐԱՐ.— Անցած երեքշաբթի օր, Իզմիրի մէջ, ոստիկանութիւնը ձերբակալեց Այ-Թրիատա բնակող Անտրիզօ անուն անձը, իբր կեղծարար։ Իր տունը խուզարկուեցաւ և գտնուեցան կեղծ դրամ պատրաստելու յատուկ գործիքներ։

ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱՑ.— Սկիւտար, Վալիտէ Աթիք թաղին մէջ առջի օր մտաւ Բէյժիի դէպերու պետ Հիւսէյին էֆ.ի մայրը, որ 120 տարիներու բեռը ունէր իր ուսին վրայ։

ԿԱՏԱՂԻ ՄԱՅՐ ՄԸ.— Ապու-Բէրքաստ (Եգիպտոս) կը գրեն թէ ընիկ կին մը, որ միչտ կռուտ էր ամուսինին հետ, բարկութեան նոպայի մը մէջ առեր է իր երկու զաւակները և փղոց է նետեր։ Իր այս վայրագ գործէն ետք դանակ մը խլելով փորը մտեր և անձնասպան ըլլալ փորձեր է։ Տեղացիք փութացեր և հիւանդանոց փոխադրեր են այս երեք դժբաղդները։ Տղաքներէն մէկը մեռեր է։ Միւսը և մայրը անյոյս վիճակի մէջ են։

ԳՈՂՈՒԹԻՒՆ.— Ղալաթիա, Բէրշէմպէ Բազար, կերպասի վաճառական Քօչէն առջի առտու երբ խանութը բացաւ տեսաւ որ ծրարներով ապրանք գողցուած են։ Անմիջապէս ոստիկանութեան դիմեց որ իրը կասկածելի ձերբակալեց պահապան Հասանը։

ՔՍԱԿԱՀԱՏ ՄԸ, Ղալաթիոյ հրապարակին վրայ չորթեց ու փախաւ Թղթատարական վարչութեան խորհրդական Բաթի պէյի դրամապանակը, ուր հինգ անգլ. ոսկի կար։

ԸՆՈՒՈՑՔԻ ԳՈՂ.— Ասկէց քանի մը օր առաջ, Թուրք գիւղացի մը Քօճա Անմէտ, պարկով ընկոյզ կը տանէր Մէջքրի, ծախելու համար։ Ճամբան Վասիլ անուն պղտիկ տղայ մը, իր գրգռուած ախորժակը գոհացնելու համար երկարեց ձեռքը և քանի մը հատ ընկոյզ առաւ տոպրակէն։ Անմէտ տեսնելով, կատղեցաւ և խոշոր քար մը առնելով նետեց տղուն եռեւէն։ Քարը գնաց զարնուեցաւ պղտիկին ձախ կողին և այնքան ուժգին վիրաւորեց որ, խեղճ տղան քիչ ետք մեռաւ։ Վայրագ գիւղացին ձերբակալուեցաւ։

ՋԱՂԱՑՔԻ ՄԷՋ ՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ.— Անուանի մարդասպանութեան մը լուրը կը հասնի Բրէթովայէ։ Քաղաքին մօտակայ ջաղացքի մը մէջ անցածները հաւաքուած էին եօթը գիւղացիներ, Էֆթիմ, Սթէֆօ, Թանաշ, Սալթէր, Մլատէն, Մարքօ և Արսօ։ Զգիացուիր ինչ պատճառաւ, վէճ մը կը ծագի, և վեց հոգին միացած սոսկալի կերպով կը զարնեն կը մեռցնեն Էֆթիմը։ Ոստիկանութիւնը ձերբակալած է մարդասպանները։

ՍԱՆԶՈՒՄԷԻ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԲԱԺԻՆԸ

ՄԱՀ

Ազգ. Հիւանդանոցին մէջ առջի օր մեռաւ Ակնեցի Մանուկ աղա Լէվիկեան, 70 տարեկան հասակին մէջ։ Ցաւ ղարկաւորութիւնը երէկ ժամը 8ին տեղի ունեցաւ հաստատութեան մատրան մէջ, ի ներկայութեան ազգականներու և բարեկամներու։

ԹԱՏՐՈՆ ՄՆԱԿԵԱՆ

ՇԱՀԶԱՏԷ-ՊԱՇԻ՝ ՏԻՐԷԿԼԷՐ-ԱՐԱՍԸ

Այս գիշեր

ՐՕԶԱԼԻ

ԿԱՄ

ԿԱՐՄԻՐ ԿԱՄՈՒՐՋԻՆ ԳՈՐԾԸ

ՁԱԻԷՇՏ ԵՒ ՊԱՐ

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ԲԱՐԻԶ, Նոյմ. 5.— Մարդկանցերուն և Ֆրանսացիներուն մէջև կռիւ մը պատահեցաւ Թէյիքէի մէջ։ Սպանուեցան Ֆրանսացի երկու սպաներ և քառասուն Սուանցի զինուորներ։

— Ժամը 1էն սկսեալ ոգեւորութիւն կար Երեւան։ Ժողովի նրբանցքներուն մէջ, և հանրութեան յատկացուած նստարանները գրաւուած էին ամբողջովին։ Դեսպանները ներկայ էին ամբողջութեամբ։ Ժամը ճիշտ 2ին մուտ գործեց Մ. Գոխսն։ Նախարարներուն մեծագոյն մասը ներկայ էր։ Վարչապետ Մ. Քլէմանսօ բեմ ելլելով կարդաց Դաշնակցութեան յայտարարութիւնը, թուելով զանազան ծրագիրները։ — Գնում Արեւմուտքի երկաթուղիին, ջնջում մահու պատիժին, տուրք եկամտի վրայ։ Աշխատութեան նախարարութեան հաստատումը ցոյց կուտայ թէ Դաշնակը մասնաւոր ուշադրութիւն դարձուցած է գործաւորներու վիճակին բարւոքման խնդրին վրայ։ Բաժանման Օրէնքին գալով, Դաշնակը կը կրկնէ իր նախորդ յայտարարութիւնները, ըսելով որ կէս տա կէտ պիտի գործադրէ, բայց լայնամիտ ոգւով։ Արտաքին քաղաքականութեան մէջ, պիտի պահուի Ռուսիոյ զինակցութիւնը, և Անգլիոյ ու Իտալիոյ հետ բարեկամական յարաբերութիւնները աւելի պիտի ամրապնդուին։ Նախարարական յայտարարութիւնը բուռն ծափերով ողջունուեցաւ։ Երեսփ. Ժողովին մեծամասնութեան կողմէ որ առանց վիճաբանութեան 96ի դէմ 39ի քուէով վստահութիւն յայտնեց նոր Դաշնակին։ Զեռնպահ կեցան ընկերվարականները և չափաւոր հանրապետականները, իսկ աջակցողմանները հակառակ քուէ տուին։ Վստահութեան քուէէն ետքը Երեսփ. Ժողովը սկսաւ վիճաբանութեան Բաժանման Օրէնքին վերաբերեալ հարցապնդումներուն վրայ։

ԼՈՆՏՈՆ.— Անգլիոյ պանքան այսօր հրապարակէն գնեց 750,000 սդերլինի ձոյլ ոսկի։

ՍՕՖԻԱ.— Նախարարական տագնապ ծագեցաւ, ինչպէս կը գուշակուէր ժամանակին։ Վարչապետ Մ. Բեդրով հրաժարական մատոյց Ցէրտինանտ իշխանին։ Իշխանութեան գլուխ կ'անցնի Սդամպուլեան կուսակցութիւնը։ Ներքին գործոց Նախարար Մ. Բեդրով պաշտօն ստացաւ նոր Դաշնիսը կազմելու։ Հաւանական է որ արտաքին գործոց Նախարար ըլլայ Մ. Սդվանսիով, հանրօգուտ շինութեանց Նախարար՝ Մ. Կուտէվ, իսկ Սօպրանիէի Նախագահ՝ Մ. Հալաջով։

ՎԻԵՆՆԱ.— Օթօն Արշիդուքսին մարմինը երէկ կէս գիշերին փոխադրուեցաւ Հոֆպուրկ, և յուղարկաւորութիւնը հանդիսաւորապէս տեղի պիտի ունենայ այս իրիկուն։ Ամբողջ քաղաքը սուգի երեւոյթ մը ստացած է, և դրօշները սև շղարշով պատած են։ Արշիդուքսին մահուան հետեւանքով, պալատական առաջին տիկնոջ տիտղոսը, որ հանգուցեալին այրիին կը վերաբերէր, այժմ կ'անցնի Թոսքայի մեծ դուքս Ֆերտինանտ Դ. ի կնոջ, Ալիս Արշիդուքսուհիին։ Գերմանիոյ Այթել Ֆրիտրիխ իշխան այստեղ եկաւ, իբրեւ ներկայացուցիչ իր հօր՝ Վիլհելմ կայսեր, Օթօն արշիդուքսին յուղարկաւորութեան հանդէսին։ Իշխանը կայսրանէն ընդունուեցաւ Ֆրանց Եօզէֆ կայսեր կողմէ։

ԲԵՌԼԻՆԳՈՒՐԿ.— Զօրավար Սդէօսէլ ամսական 125 ռուպլի թոշակ պիտի ստանայ։

ՊԵՐԼԻՆ.— Պողպատի սէնդիքան, եղած անագին խնդրանքներուն հետեւանքով, գինը բարձրացուց՝ իւրաքանչիւր թոնն հինգ շիլին։

ԲԱՐԻԶ.— Տիկին Քիւրի, այսօր, Սորպոնի մէջ կատարեց իր առաջին դասախօսութիւնը, յաջորդելով իր ամուսնոյն վախճանեալ Մ. Քիւրիի։ Մեծ բազմութիւն կար։ Սրահէն երբ ներս մտաւ, բոլոր ներկաները երկարատեւ ծափահարութեամբ մը ողջունեցին զայն։ Տիկին Քիւրի յուզումէն կ'արտասուէր։

— Կ'ըսուի թէ Քօքէնհակի ֆրանսական Մ. Բրոգլիէ Վիեննայի դեսպան պիտի կարգուի, իսկ Կոմս տ'Օնէ՝ Պերլինի դեսպան, Մ. Պիհուռի տեղ։

ՇԱՆԿԱՑ.— Միսիոնարներու ղրկած տեղեկագիրներէն կ'երեւի թէ Քիանկ-Յու գաւառին հիւսիսային կողմը սաստիկ սով կը տիրէ։ Տասը միլիոն հոգիէ աւելի անօթութենէ մեռնելու վտանգին մէջ կը գտնուին։ Իշխանութիւնք կ'արգիլեն իրենց գաղթել, բայց ուտելիք չեն հայթայթեր։

ՍԱԿԱՐԱՆ

Սակարանին 15 օրուան հաչուեյարդարութիւնը առջի օր տեղի ունենալով գօնսօլիտին 101 ղր. 30 փարա գին՝ 1000 հատին համար 262.5 ղր. բէբօռ, երկաթուղիի 150.50 ֆր. գին՝ մէկ հատին համար 0,43¾ սանթիմ բէբօռ, Բէժիին 19 ոսկի 20 փարա գին՝ 10 հատին համար 60 ղրուշ բէբօր որոշուեցաւ։

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆԸ

ՕՍՄ. ՄԻԱՑԵԱԼ ԲՈՆՍՈԼԻՏԷ		
Երէկ առաւօտ բացուեցաւ	Օ. Ո.	101.23
Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ	»	101.19½
Երէկուան էն բարձր գինը	»	101.23½
» էն վար գինը	»	101.18½
ՐՈՒՄԷԼԻԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ		
Երէկ առաւօտ բացուեցաւ	Ֆր.	149.25
Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ	»	149.37½
Երէկուան էն բարձր գինը	»	150.37½
» էն վար գինը	»	148.62½
Շիրքէթը Խայրիէ

ուածը, որ գմբէթաւոր պատկառելի հասատաութիւն մըն է։ Մզկիթին առջեւ կայ շատրուան մը, որուն առնթեր կը գտնուի յիշատակութեան արժանի հակայ ծառ մը, գրէթէ 1,50 մեթր տրամագիծ ունեցող լայնչի իրանով։ Սոյն մզկիթին չինութեան ատեն, այսինքն Տաճկաց 960 թուականին Փոքր Ասիոյ կողմէն Հայ ճարտարապետներ և գործաւորներ կը բերուին Ռոտոսդո, որոնք տեղական կառավարութեան ընծայած չնորհներէն քաջալերուած՝ իրենց ընտանիքները կը փոխադրեն քաղաքս, ասոնք են եղած անաւարիկ Ռոտոսդոյի Հայ գաղութին նախահայրերը։ Հայերը ունին երկու եկեղեցի և մէկ մատուռ, Ս. Թադաւոր եկեղեցին ուխտատեղի ըլլալով ամէն տարի Ս. Աստուածածնայ ոտնին առթիւ բազմաթիւ ուխտաւորներ կ'այցելեն քաղաքս։ Ցոյները ունին չորս եկեղեցի և մէկ մատուռ, Այեա Թէվմաթոզրամթորիսա եկեղեցին, որ կը գտնուի ծովեզերքը և սիրուն չէնք մ'է, ասոր մօտ կը գտնուի Ցոնաց Սիլլոդոսը։

Քաղաքին մէջ նշանաւոր է թաղապետական պաշտօնատունը։ Սոյն չէնքին երկու կողմերը կը գտնուին պարտէզներ, որոնք խնամքներով ածումներու վերածուած և երբեմներնդ ծաղիկներով պճնազարդուած են, ասոնցմէ մէնն մէջ կը գտնուի կոթողի ձեւով չինուած շատրուան մը, իսկ միւսին մէջ գեղեցիկ ջրբուղխ մը։ Վերջերս չինուեցաւ ընթերցատուն մըն ալ, ուր թատերական ներկայացումներ ալ սկսան տրուիլ։ Կ'արժէ յիշել նաև աշտարակի ձեւով չինուած հսկայ ժամացոյցը, որ ժամերը կը հնչէ, և որուն ձայնը գրէթէ քաղաքին ամէն կողմէն կը լսուի։

Քաղաքին գլխաւոր շուկան է Արապա Բազար կոչուածը, որ ծովեզերքէն սկսելով կ'երկարի մինչեւ քաղաքին եզրը։ ասիկա իր վրայ ունի ճիւղաւորումներ, ինչպէս ատաղձագործներու, երկաթագործներու և մանիֆաթուրաճիներու շուկաները։ Կան նաև երկու շուկաներ, ինչպէս Բէշդիմալճի կոչուածը, որ կը գտնուի Ս. Թադաւոր թաղին մէջ և Զիֆթլիկ Էօնի կոչուածը, որ կը գտնուի Ս. Խաչ թաղին մէջ։ սոյն երկու շուկաները օրձարաններու զուգահեռական շարք մըն են, ուր ցեղակները ամայութիւն և գիշերները կանգրատ ագեւորութիւն մը կը տիրէ։

Տնեսական.— Արեւելեան Ռումէլիի երկաթուղին չինուելէն առաջ Էսքիշէհիր նահանգին և ներքին գաւառներու արտադրման և ներածման միակ կեդրոնն էր Ռոտոսդո։ Արեւելեան Ռումէլիի երկաթուղիի ընկերութիւնը Էսքիշէհիր Տէնէաղաճ գիծ մը երկարելով ու վաճառականներու ալ մասնաւոր դիւրութիւններ ընծայելով՝ արտադրութեան առեւտուրին մեծ մասը դարձուց դէպի Տէնէաղաճ, հետեւաբար քաղաքս դարձ ի վեր Ռոտոսդոյի վաճառականութիւնը յետադիմած և առեւտրական գործունէութիւնը ջլատուած է, ուրախալի է սակայն որ վերջերս կայս. Իրատէ մը հրամայեց Ռոտոսդոյի ծովախորշին մէջ նաւահանգստի մը չինութիւնը, նաեւ մտադրութիւն կայ Մուրատլրի կայարանէն երկաթուղիի գիծ մը երկարել Ռոտոսդո։ Այն ատեն յայտնի է որ Ռոտոսդոյի վաճառականութիւնը անօրինակ փոփոխութիւն մը պիտի կրէ։

Ռոտոսդո թէպէ իր վաճառականական նախկին վիճակը չունի այսօր, բայց չդադրիր դարձեալ առեւտրական և հողագործական քիչ չատ կարեւոր կեդրոն մ'ըլլալէ։ Շրջակայ չատ մը գիւղերու և քաղաքներու բոլոր հողային արտադրութիւնները Ռոտոսդոյի ճամբով կ'արտածուին, սոյն գիւղերուն ու քաղաքներուն ընակիչները իրենց անական բոլոր պէտքերը Ռոտոսդոյէն կը հայթայթեն։ Ամրան մէկ քանի ամիսներուն մէջ Ռոտոսթոյի առեւտրական հրապարակը տենդոտ վիճակ մը կ'առնայ։ ուղտերով փոխադրուած արմտիքներէ զատ, օրը 800—1000 սայլ կ'իջնէ Ռոտոսդո, չուվալները անանցանելի ըլլալու ատենն լեցուն կ'ըլլան սայլերով։

Ռոտոսդո իր շուրջն ունի շուրջ 60,000 արտավար հող, որ կը վերաբերի Հայոց և Թրքաց։ Արտերը մաքուր են ու մշակուած, որովհետեւ Ռոտոսդոյի հողագործները ծայրայեղօրէն աշխատասէր ու տոկուն մարդիկ են։ ասոնք ընդհանրապէս կը մշակեն սոխ, գիսխա, ձմերուկ, բամբակ, ընդեղէններ, արմտիք ևն.։ Հողագործական աշխատութեանց մէջ կիներն ալ կարեւոր բաժին մը ունին։

Այգեգործութիւնն ալ կարեւոր տեղ մը կը գրաւէ Ռոտոսդոյի հողագործութեան մէջ։ խաղողը տեղւոյն մէջ ծախսել յեսոյ, կ'արտածեն նաև Պոլիս, խաղողէն կը չինեն գինի և օղի, կը պատրաստեն նաև անուշեղէններ, որոնք տեղացիին համար ձմրան կարեւոր պաշար մը կ'ըլլան։

Վերջին մէկ քանի տարիներուն մէջ Ռոտոսդոյի երկրագործները թթատունները անկեցին ու չերամաբուծութեամբ ալ զբաղիլ սկսան և չնորհիւ Կայսկառավարութեան ու Հայր. Պարտուց Վարչութեան ընձեռած դիւրութիւններուն չերամաթոյներուն թիւը օրըստօրէ աւելնալու վրայ է։

Ռոտոսդոյի հողը թէև արգաւանդ, բայց կլիման անյարմար է։ գարնան կենսատու անձրեւները հողուագիւտորէն կը տեղան հոս, այնպէս որ թափուած այնքան աշխատութեանց փոխարէն հողագործութենէ ակնկալուած արդիւնքները չեն ստացուիր յաճախ։

Արհեստաւորները համեմատաբար աւելի բազմաթիւ են։ Արհեստներն են՝ կօշկակարութիւն, դերձակութիւն, ատաղձագործութիւն, հիւսնութիւն, կահագործութիւն, թիթեղագործութիւն, երկաթագործութիւն, ոսկերչութիւն, ներկարարութիւն, պղնձագործութիւն ևն.։ Ամէնէն ընդարձակ առեւտուր ունեցողները կօշկակարներն են. ասոնք տեղւոյն պէտքերը լրացնելէ յետոյ, մեծաքանակ կօշիկ կ'արտածեն Պոլիս և այլուր. տեղացիք կ'զբաղին նաև նպարեղէնի, մանիֆաթուրայի, սեղանեղէնի և այլ առեւտուրներով։ Ռոտոսդոյի արհեստաւորները, ինչպէս նաև երկրագործները անխոնջ ու անընկուն աշխատողներ են, գիւղերը ցորեկին միացնելով կ'աշխատին, բայց ձեռներեցութեան ոգին կը պակսի անոնց քով, նոր գործ մը գտնելով չեն հետամտիր երբեք, այլ աւանդաբար իրարմէ տեսած գործերը կը շարունակեն։

Կրթական.— Թուրքերը ունին մէկ Իսաուիյէ, մէկ Բուշտիէ և չորս Իպդիտայի վարժարաններ։ Իսաուիյէ վարժարանին մէջ այս տարի Հայերէն դասն մըն ալ հաստատուեցաւ, սոյն ճիւղին դասախօսն է Տիգրան էֆ. Պաղտիկեան։ Աղջկանց Իպդիտայի վարժարաններէն մէկը՝ այս տարի Բուշտիէյի վերածուեցաւ ու սոյն վարժարանին մէջ՝ աղջկանց ձեռագործի ճիւղին ոյժ տրուիլ սկսած է։ Ցոյները երկու վարժարան ունին, ասոնց կրթական գործը անխախանձելի վիճակ մը ունի։ Մէկ քանի տարիէ ի վեր մտադրութիւն մը ունին կարեւոր վարժարան մը հիմնելու, բայց այդ գաղափարը կը մնայ դեռ իր սաղմնային վիճակին մէջ։

Հրեաները մէկ վարժարան ունին, որ ծաղկոցի վիճակին մէջ է։ Սակայն հրեաները մօտաւոր ապագայի մը մէջ կարեւոր վարժարան մը պիտի ունենան, որ պիտի հաստատուի Ալիանս Իսրայելիդի ընկերութեան կողմէ։ Վարժարանին մայր լեզուն պիտի ըլլայ Ֆրանսերէն։ Հայ բողոքականները ունին մէկ վարժարան, որ կը վարէ Համբարձում էֆ. Դեպպեան։

Հայերը ունին երկու նախակրթարան, կանոնաւոր մանկապարտէզներով։

Ցովհաննեան վարժարանը կը գտնուի Ս. Թադաւոր թաղին մէջ, վարժարանին ներկայ տարուան անօրէնն է Միսաք էֆ. Սուրեան։ Ցիսուսեան վարժարանը կը գտնուի Ս. Խաչ թաղին մէջ, Խաչ թաղեցիք մեծադիր ու հոյակապ վարժարան մը կառուցին եւ կեղեցիին առընթեր։ Վարժարանին ներկայ տարուան տնօրէնն է Երուանդ էֆ. Դէորգեան։

Երկու վարժարանները ունին հաւուր 700 աշակերտ, մինչդեռ կրկինը ըլլալ կարելի էր։ Ռոտոսդոյի Հայ համայնքը իսկապէս չէ ըմբռնած դեռ դաստիարակութեան աւագ կարեւորութիւնը, ծնողքներէ շատեր իրենց զաւակները կը զրկեն դեռ տունի դպրոցներ, ուր կը թարթափին խեղճերը իրենց սուղ ժամերը, շատեր ալ՝ իրենց զաւակները Տարր. կամ Մէջին կարգերու մէջ եղած ատեն կ'առնեն վարժարանէն, այնպէս որ շուկան 10—12 տարեկան աղաքներով լեցուն է։

Կանանքի պայքարին մէջ ի՞նչ ատիճան յաջողութիւն կրնայ ունենալ արդեւ մը երբ տեղական պահանջներուն համեմատ պատրաստուած չէ անիկա ու չունի իր գործին գիտակցութիւնը։ Այժմէն իսկ կարելի է տեսնել գաղափար մը կազմել այդ ապագային մասին, քանի որ հոգին խնդիրը հետզհետէ կը մեռնուտի։

Դաստիարակութիւն, ահաւասիկ հասարակութիւն մը աղքատութեան կապանքներէն փրկող միակ միջոց։

ԿԱՐԱՊԵՏ ՂԱՐԵԱՆ

Ռոտոսդո

ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԸ Ի՞ՆՉՊԷՍ ՊԷՏՔ Է ԸՆՏՐԵԼ

Վարժարանները տակաւին չվերաբացուած, մեր վարչական ժողովներու կամ հոգաբարձութեանց ընդհանուր միահամուռ բաղձանքն է, յառաջիկայ գարնանային դպրոցաշրջանի համար լուսաւորեալ կեդրոններէ, լիաբուռն վարձատրութեամբ հմուտ ուսուցիչներ հրաւիրել, և այսու անցեալին մէջ գործուած ծանրակշիռ թերութեանց տեսրատարուռ հետեւանքը եթէ ոչ լիովին գէթ մասամբ դարմանել։

Ահա խորհրդածութեան կերպ մը որ առ երեւոյթս ոչինչ ունի անարդարանալի, և սակայն, հակառակ այս բարեացակամ տրամադրութեանց և վերամուտի առթիւ տեսնուած ընդհանուր աշխոյժի ու տենդոտ գործունէութեան, մեր վարժարանները, ըլլան անոնք գիւղերու կամ քաղաքներու մէջ հաստատուած, միւտ յարաճուն թերութեանց ու կեղծութիւններու աւերիչ ազդեցութենէն զերծ չըլլալով՝ հակայառաջդիմական ազեղ ու յուսահատեցուցիչ երեւոյթը կը պարզեն մեր առջեւ։

Ի՞նչ է սակայն գաւառներու մէջ առհասարակ տեսնուած այս տխուր իրականութեան սկզբնապատճառը։

Ցայտնի է թէ ամէն քաղաք իր վարժարանը վարելու չափ տեղացի ուսուցիչներ չունենալով՝ ստիպուած է զգացուած պէտքին կարեւոր մէկ մասը դրսէն հրաւիրուելիք ուսուցիչներով լրացնել։ ահա բուն այս կէտին մէջ է որ, չատ անգամ վարժարանաց մահացու հարուած մը տալու չափ սխալ որոշում մը կ'ստորագրուի անգիտակցաբար վարչական ժողովներու կողմէ, քանի որ ասոնք հեռաւոր անծանօթ ուսուցչի մը սոսկ արտաքին փայլէն, դրսերեւոյթէն հրապուրուած, և կամ սա՛ կամ նա կերպով իր անուան չուրջ յարուցած կեղծ համբաւի աղմուկէն գրաւուած միայն՝ պաշտօնի կը հրաւիրեն զայն։ առանց սակայն անոր, բարոյականի մաքրութեան, վարչական և կենցաղագիտական չքնաղ յատկութեանց հաւատալու մասին ամենափոքր դժուարահաճութիւն մը ցոյց տալու։

Ուսուցիչ մը դասախրակութեան վեմ պաշտօնին հրաւիրել՝ սոսկ անոր ուսումնական ցամաք ու անհրապոյր կարողութեանց մասին կուրօրէն համոզում գոյացնելով՝ առանց սակայն իր դասաւանդութեան կերպին, մանկավարժական նորագոյն մեթոտներուն առաւել կամ նուազ տեղեակ ըլլալուն, աշակերտաց վրայ ունենալիք անձնական չինչ ազդեցութեան, ևն.ի մասին կանխաւ մանրակրկիտ ծանօթութեան՝ չատ անգամ դառն յուսախաբութեան միայն կ'ենթարկէ մեզ։

Բայց գուցէ առարկութիւն ընեն ոմանք թէ ի՛նչպէս կարելի է այդ ամէն մանրամասնութեանց վրայ ճշգրիտ ու վաւերական տեղեկութիւններ հաւաքել, հեռաւոր անծանօթ վայրի մը մէջ։ յիրաւի կը խոստովանիմ թէ ցոյց տրուած պարագայից մասին անվրէպ գիտակցութիւն ունենալ թէև տաղտկալի և երկարատև գործ մ'է սակայն ոչ անկարելի։

Տակաւին չատ տեղեր, ուսուցիչները հոգաբարձութեանց կամ վարչական ժողովներու կողմէ, դասաւանդուելի անտարբերութեամբ մը, պաշտօնի կը կոչուին հաղիւ վարժարաններու բացումէն չաբաթ մը կամ առ առաւելն տասը-հինգ օր առաջ։

Արդ, այսքան կարճ ժամանակամիջոցի մէջ, և դարձը անհրաժեշտօրէն զգացուած մեծ խնդրանքի մը առջեւ, ապահովաբար յախուռն ընտրութիւն մը միայն պիտի ըլլայ ի նպաստ յաջողութեան այն պաշտօնէին, որ առաջին անգամ գրով կամ դիպուածաբար անձամբ ներկայանալու այլոլորութիւնը պիտի ունենայ, առանց իր անձին վրայ մարմնացնելու իրրև ուսուցիչ իրմէ պահանջուած ամենայն յատկութիւններ ու արուեստին նուրբ գիտակցութիւնը։

Բայց ցաւալին այն է որ, չատ անգամ պաշտօնի կոչուելիք հեռաւոր ուսուցչին վարժարանական անցեալ կեանքը, արուեստին մէջ ունեցած հրաւառ սէրը, զոհողութեան ու ինքնամոռացումի ատիճանը և տակաւին անհրաժեշտօրէն պահանջուելիք չատ մը մասնայատկութիւնները, որոնց թուումն ընել աւելորդ է հոս, անթերի կերպով ուսումնասիրելու պատեհ առիթներ ունենալով հանդերձ՝ դարմանելի է որ, կործանարար անտարբերութեամբ մը, զանց կ'ընենք այս ամէնը, կուրօրէն ապաւինելով այն քանի՝ տող գրական վայելչութեամբ հիւսուած ճշմարտաթաղոյց յանձնարարականի մը վրայ, որ՝ չատ անգամ, բարեկամ մը պաշտպանելու կամ չահախնդրական ազատ հաշիւներ կարգադրելու անարդ դիտումով՝ ստորագրուած կ'ըլլայ, սա կամ նա դիրքի տէր անձի կողմէ։ աւելորդ է խօսիլ յանձնարարականի պարունակութեան մասին, քանի որ հոն սովորաբար յանձնարարեալ ուսուցչին բարեմասնութեանց մասին, չռայլուած լիաչուրթն գովեստներ միայն կը կարդաս, զրոյ (ակնարկուած բարեմասնութիւնները), անչուչտ յանձնարարողը խոչորացոյցով դիտած է։

Արդ, անհամ ու միանգամայն անպատուաբեր չէ՞ խորին հոգածութիւն պահանջող ու աններելի պատասխանատուութիւն հրաւիրող այս ծանրակշիռ կրթական ձեռնարկին մէջ այսքան դիւրահաւան ու դիւրախաբ երեւնալ, նրկատի չառնելով ասոր առթած խղճի անդորրութիւնն ալ։

Աւելորդ է ըսել թէ՝ նախապէս լաւմտածուած ու այնուհետեւ գործադրութեան դրուած ձեռնարկ մը, յաջողութեան ամէն յոյս ներշնչելով՝ բերնաբոր ու չտեսկան արդիւնքներով կը պսակուի։ եթէ առ հասարակ ո և է առեւտրական կամ ճարտարարուեստական ձեռնարկի մէջ, որ իր կանոնաւորութեան տեսակէտով երկրորդական ու երրորդական կը մնայ մեր ամենարկած խնդրոյն հետ բաղդատմամբ, նախ խորհիլ և ապա գործել ընդհանուր կանոն է առանց բացառութեան, ինչո՛ւ ուրեմն, նոյնը չըլլայ մեր վարժարանաց համար ալ, որ՝ իրենց մէջ յառաջդիմելու ու բարեկարգութեան չգոյութեամբը կը փայլին։ Ինչո՞վ կ'արդարանայ Պատ. Հոգաբարձուաց այս աղէաբեր թուլութեան ու անտարբերութեան այն ծանր հետեւանքը։ Միթէ չատ անգամ իրենց ձախող մէկ կարգադրութեամբ, հազարաւոր անմեղ, ուսումնատենչ հոգիներու թանկագին ու անփոխարինելի ժամերը ի զուր չեն վատնուիր, համբակ ու արուեստին բազմապատանչ հանգամանաց անգիտակից ուսուցիչներու արհամարելի քամահանոյքին ենթարկուելով։

Մեր կարծիքով՝ պաշտօնավարութիւնը անհրաժեշտ նկատուած անծանօթ ուսուցչի մը, ինքնութիւնը հաստատելու ու կենսագրութեան մասին ճշգրիտ տեղեկութիւններ ստանալու համար, բաւական չէ սոսկ ըստ ինքեան աննչան յանձնարարականի մը վստահիլ, այլ եթէ կ'ուզենք մեր ջանքերը յաջողութեամբ պսակել ու լաւագոյն գործ մը կատարած ըլլալու սրտի անհուն բերկրութիւնը ունենալ, պէտք է՝ նախապէս նոյն ուսուցչին համար իր պաշտօնավարած վարժարանի վարչութենէն բարի վկայութեան տեղեկագիր մը պահանջել, ուր՝ պարզուած ըլլան բացորոշապէս, խնդրոյ առարկայ դարձած ուսուցչին հմտութեան չափը, վարուց ամբողջութիւնը և մանաւանդ ուսուցանելու դժուարին գործին մէջ ճշմարիտ կարողութիւնը, որ յանախ այս կարգի պարագայից մէջ անկատար կ'անցնի, ուստի ամէնէն վերջ, տեղւոյն Առաջնորդէն կամ փոխանորդէն ստուգել առաջնոյն անկեղծութիւնը, նոյն իսկ ասով ալ չգաւակամանալով, պէտք է դիմել նոյն քաղաքին մէջ պատուաւորապէս բարձր դիրք գրաւած անկողմնակալ ու ճշմարտախօս անձերու անաչառ ու անկեղծ դիտողութեանց։

Ուսուցչի մը ընտրութեան առթիւ ցոյց տրուած այս ներելի բծախնդրութեան հետ, պէտք է նաեւ սիրայօժար նախապատուութիւն տալ դաստիարակութեամբ համեստ այլ ուսուցանելու կերպին մէջ ճարտար ուսուցչաց՝ այն ուսուցիչներու վրայ, որոնք թէև ուսմամբ բարձր բայց ուսուցանելու մէջ անտանելիօրէն տափակ ու ապարդիւն են։ Վասն զի ուսուցիչ մը ունենալով հանդերձ գանկին մէջ լեզուներու և գիտական կարեւոր ծանօթութեանց թանկագին գանձեր, եթէ երբեք զանոնք օգտակարապէս գործածելու ուարդիւնաբերելու ընտրուր յատկութենէն զուրկ է, ոչ մէկ քանի մէջ օգտակար չկրնար ըլլալ։

Ուսումնապէս բարձրագոյն մակարդակի մը վրայ գտնուիլ և ուսուցման մէջ անճարակութիւն ցոյց տալ, տարօրինակ ու հակընդդէմ երեւոյթ մը թուի թերեւս ոմանց համար։ բայց եռ, ժամանակին այդօրինակ զարգացեալ ուսուցչի մը փոքր ժամանակ մը տակաւին դժբաղդութիւնը ունենալով՝ անձնական փորձառութեամբ հաստատակս համոզուած եմ այդպիսեաց հնադարեան անմէթոտ ու անգործնական դասաւանդութեանց ապարդիւնութեան։

Ակնարկուած ուսուցիչը բարձրագոյն վարժարանէ մը վկայեալ ըլլալով՝ իրրեւ լեզուագէտ ալ մեծ արժանիք ունէր։ Հայ և քանի մը օտար կենդանի լեզուաց ալ անթերի հմտութիւն ունէր, երկար ժամանակեայ տաժանագին աշխատութեամբ զանոնք իւրացնել ջանալով։ Բայց, կարծես դժբաղդաբար, այս մեծարժէք ուսուցիչը, լեզուական ու գիտական ճոխ պաշարներ, այլամերժօրէն իր մէջ ամբարելու համար միայն սեղեծուած արարած մըն էր, որուն հմտութեան առատանը ուսուցանելու կարողութեան հետ անհեռակայելի կերպով խոտորնակ կը հանդիպէր։ Ցաւով կը յիշեմ տակաւին երկամեայ այն կարճ ժամանակամիջոցը որ այնքան աննչան ու ապարդիւն անցաւ իր պաշտօնավարութեամբը։

Մեծ դժբաղդութիւն է տեսնել թէ՝ տակաւին չատ մը գաւառներու մէջ, հնադոյն վերացական ու ապարդիւն դրութեամբ դաստիարակողներու, կամ աւելի ստոյգ բացատրութեամբ մը, մանկան նորածիլ հոգւոյն մէջ դէպի ուսումն արծարծուած բնական սէրը մահացնողներու տակաւին լէգէոններ ունինք, որոնք հակառակ ներկայ ժամանակի գերազանցօրէն բարեշրջական ոգիին, տակաւին մաղի չափ չեն չեղիր անդրջրեղեղեան ձանձրացուցիչ, պատուելական տափակութենէն։

Այսպիսիք, ընդհանրապէս տարբեր ալ են, որոնց քով մէջեռոտիկ բանաւոր դասաւանդութեան մը առաւելութեան հետ, երիտասարդական խանդը, կորովն ալ ցամքած է։ ուստի վարժարաններու բարեկրթութեան և յառաջդիմութեան պատասխանատու մարմիններ պէտք է միանգամ ընդ միշտ վարել ջանան, ներկայ ժամանակի մտաւորական շարժման անընդունակ, և մանկավարժական նորագոյն մէթոտներու պատշաճապէս կիրառումէն օգտուելի չգիտցող՝ զառամածները։ Անոնց տեղ կազմուածքով տոկուն, մտքով առողջ եռանդուն ու կորովի ուսուցիչներ բերելով, հոգ չէ եթէ նոյն իսկ այս վերջիններու առաջինիներու մասնագիտական հմտութիւնը չունենան, բաւական է որ ուսուցանելու լաւագոյն տրամադրութեամբ, չափաւոր ընդհանուր զարգացում մը ունենան և ուսուցչական բազմապանակ արուեստին մէջ օրըստօրէական յառաջդիմական շարժման քայլ առ քայլ հետեւելու ըլլան։

Արդ՝ այս ըստ ինքեան աննչան նկատուած ու կարեւորութենէ զուրկ մնացած իրողութիւնները, եթէ լրջօրէն նեստի առնուելով, պատկանեալ մարմիններու կողմէ պէտք եղած բարեփոխումները փութով ու հաճութեամբ կատարուին, պէտք է վստահ ըլլալ լիովին թէ՝ երեւութապէս անարդէք տեսնուած, և սակայն բան իս, իսորին ուշադրութեան առնուելու արժան այս կէտերը, իրականութեան մէջ, կարծուածէն չատ աւելի կարեւոր տեղ մը պիտի բռնեն, վարժարաններու բարեկարգութեան ու յառաջդիմութեան սատարող ազդակներու շարքին մէջ։

Մասնաւորելով իսկա՛ Աստանի Հայ վարժարանաց վրայ, պէտք է խոստովանիլ թէ, հոս, վարժարանները քանի մը տարիներէ ի վեր, լաջորդաբար գտնուելիք անկումներէ վերջ՝ ներկայ տարեշրջանի նամար՝ նկատի առնելով տեղւոյս փութաջան Առաջնորդ Տ. Մուշեղ Ծ. վրդ.ի այս մասին գնահատելի ջանքերը, և Տիօրէն Ցովհաննէս էֆ. Գօնտրաճեանի բազմամեայ փորձառութիւնը, նաեւ վարժարանական գործերու մէջ ունեցած մասնաւոր ձեռնհասութիւնը, մանաւանդ նաեւ ընդհ. ուսուցչաց մէջ տիրող համերաշխ ոգին, ու օտար նմանօրինակ հաստատութիւններու հանդէպ վարժարանի դիրքը բարձր պահելու դովելի նախանձախնդրութիւնը, պէտք է անկեղծաբար ըսել թէ, կրթական յառաջդիմութեան ու արդիւնաւորութեան մեծ յոյս կը ներշնչէ։

ՑՈՎՀԱՆՆԷՍ ՊԱՍՏԱՃԵԱՆ
Ասանա

Գ. ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ
ՀԱՆՐԱԳԻՏԱԿԱՆ ՕՐԱՑՈՅՑ, 1907
Պարունակութիւն ճոխ, ընտիր ու օգտաչատ ամէն դասակարգի ազգայնոց համար. 10 պատկերներով և մրցանակաւոր խնդիրներով։ Հասոյթը Ազգանոցին յատկացեալ։ Ընդարձակը 320 էջ 3 դահեկան։ համառօտը յաւելումով 1 դահեկան։
Կը ծախուի բոլոր գրավաճառաց քով, ի Պոլիս և գաւառները։
Կեդրոնատեղի Մատթեոսեան Տպարան, Ամերիգան խան, Կ. Պոլիս։
20—5

ՀԱՒԱԲՈՒԾՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՒԵՐՈՒ ՍՐՀԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԶՄՈՅՈՒՄԸ

ՁՈՒԵԼՔ

Թխսումի քսանեմէկերորդ և երեքեմն նոյն իսկ տասնեւիններորդ օրը հաւկիթներու քննութեանը պահուն ասոնց յատուկ գզրոցին մէջ կը նշմարուին կարգ մը հաւկիթներ, որոնց կնճեփները ճաթած են, ինչ որ կը նշանակէ թէ հասած ենք ձուելքի բաղձացեալ վարկենին։ Անակնկալներով լեցուն այս սատանայական գզրոցէն աղուամազերով զարդարուն, մինիկ և գիրուկ էակներ իրենց կրային բանտէն կծիկին կը դնեն յաղթականօրէն մուտ գործելու համար կեանքի պայքարոտ ասպարէզին մէջ։

Սակայն ամէնքն ալ հաւասարապէս քաջառողջ չեն, ոմանք քիչ մը տկար և ոմանք փափուկ ըլլալով, աւելի խնամքի և աւելի ուշադրութեան կը կարօտին։

Առեւակներէ ոմանք կանխահաս ըլլալով, ձուելքի ժամանումը մեծակշռութիւն մը և քննող ուշադրութիւն մը կը պահանջէ, քանի որ, ինչպէս արդէն ըսած էինք նախապէս, որոշեալ ժամուն մէջ պէտք է հաւկիթները դարձնել. այս պարագային կրնայ ըլլալ որ ձուելքին մատ մը մնացած և լոյս աչխարհ տեսնելու խիստ մտրիկ վառեակներ պարփակող հաւկիթներ չրջին և այսպէս կարգ մը վառեակներու թանկագին կեանքեր փճանան։

Կնճեփին ճաթած հաւկիթները պէտք չէ շրջել ըսինք, որովհետեւ հակառակ պարագային ձուելքի մօտ եղող հաւկիթներու մէջ պարունակեալ մածուցիկ հեղուկը կուգայ կը կուտակուի ծակած հաւկիթին ծակին չուրջ և այսպէս վառեակին շնչառութիւնը կը դադրի։

Ձուելքի քննութեան այս գործողութիւնը պէտք է հաւկիթներու չրջումին յատկացուած որոշեալ ժամերու մէջ կատարել, քանի որ մեքենային ստէպ բացուելուն հետեւանքով անոր մէջ ձուելքի պահուն սովորականէն աւելի չատ գտնուող խոնաւութեան չոգիացումէն վառեակներուն տակաւին թաց աղուամազերը իրարու կը կպչին և այսպէս կը մնասնն մարմնական չընչառութեան, ինչ որ անչուչտ քիչ մը քիչ մնասակար երեւոյթ մը չէ։

Թխսումի տասնեւութերորդ օրէն սկսեալ մինչեւ քսանեմէկերորդ օրուան միջոցին կարգ մը հաւաբոյծեր եօթանասուն ատիճան տաքցուած ջուրով լեցուն աման մը կը դնեն իրենց թխսող մեքենային մէջ։ Մենք այս զգուշութիւնը օգտակար չենք գտներ, քանի որ այս պարագան միայն զգալի կը դառնայ ա՛յն հաւկիթներուն համար որոնք տասնեւհինգ օրուան չափ օթեակ են. հետեւաբար այս հաւկիթներուն հեղուկ մասը հաւանական է որ չբաւէ թխսումի տեւողութեան մէջ տեղի ունեցող չոգիացումին, սակայն այսպէս օթեակ հաւկիթներ գործածելը ճշմարիտ չէ և արդէն մենք նախապէս ըսած էինք որ պէտք է թարմ հաւկիթներ ընտրել, չատ չատ ութ օրուան օթեակ հաւկիթներ, որոնց հեղուկ մասին չոգիացումը կը բաւէ քսանեմէկ օրուան թխսումի ժամանակամիջոցին։

Գիտնենք թէ երբ թխսման տեւողութեան մէջ տեղի ունենալիք չոգիացումը ո՛ և է պատճառաւ անբաւական ըլլայ, ինչպէս և ի՛նչ կերպով կը վնասէ վառեակին։

Առողջ վառեակը կը ծակէ և կը ճաթեցնէ հաւկիթին կճեպը և կը պատռէ միանգամայն զինքը չրջապատող մաչկը և այսպէս այն կը ստանայ իրեն համար անհրաժեշտ եղող օդը. սակայն երբեմն վառեակներէ ոմանք թէպէտ կրնան ծակել իրենց հաւկիթները և սակայն չեն կրնար ճաթեցնել զանոնք. այս պարագային կճեպին ներքեւ գտնուող մաչկը, որ տեսակ մը մածուցիկ հեղուկով ծեփուած է, կը թանձրանայ և քարանալով կը պրկէ պարունակեալ խեղճ վառեակը, որ անշարժութեան դատապարտուած այլեւս չի կրնար շարունակել ինքնազատումի իր գործողութիւնը։

Հետեւաբար միայն ա՛յս պարագային կարելի է միջոնրդել վառեակի ինքնազատումի գործողութեան և փրկել զայն. ուստի այսպէս ծակած հաւկիթը պէտք է առնել գզրոցէն և զայն թեթեւ մը ճաթեցնել ու հոն ներմուծել գաղջ վիճակի մէջ գտնուող հաւկիթի սպիտակը և դարձեալ հաւկիթը զետեղել թխսման մեքենային մէջ։ Հաւկիթի ճերմկուցին չոգիացումովը կը կակուղնայ մաչկը և եթէ պարունակեալ վառեակը դեռ կենդանի է, կրնայ ազատել ինքզինքը։

Երբեմն կը պատահի որ վառեակներէ ոմանք կը պատրի թխսման մեքենային մէջ, որոնցմէ ոմանց վրայ հաւկիթի կճեպիներ կպչած են. երբ հաւկիթներու չրջումի ժամը հասնի, այն ատեն փոքրիկ ուեելի մը առնելու է և զայն գաղջ ձէթի մէջ թրջելէ վերջ պէտք է անով վառեակին վրայ կպչած կճեպները ժողվել։

Դժբախտաբար չափազանց հեռաքրքրութենէ մդեալ հաւաբոյծը նորածին վառեակները տեսնելու փափաքով ստէպ կը բանայ թխսման մեքենան և հետեւաբար պատճառ կը հանդիսանայ անոր մէջ տիրող ջերմութեան նուազումին։

Ուստի միմիայն հաւկիթներու չրջումին յատկացուած ժամերուն պէտք է բանալ թխսման մեքենան և նորածին վառեակներու պարապ կճեպները հաւաքել և անոնց համար պէտք եղած խնամքը տանիլ։

Նորածին վառեակները պէտք է մէկ քանի ժամ թողուլ մեքենային մէջ, որպէս զի անոնք կազդուրուին և մաքցեալ հաւկիթները պէտք է սովորականին պէս չրջել։

ՀՐԱՆՏ ՏԱՆՇԻԿԵԱՆ
Մասնագէտ երկրագործական գիտութեանց

ՏԷՐ ՕՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՑՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ